

KREDARICA

BILTEN DRUŠTVA SLOVENCEV V NOVEM SADU
ISSN 1821-1070 Letnik XVIII, št. 69-70 E-mail: pisarna@kredarica.org Novi Sad januar-junij 2018

Gostilna Rožnik

DOBRODOŠLI DOMA

MOJA DOMOVINA 2018

CANKARJEVO LETO 2018

V PRILOGI: NATEČAJ SKODELICA KAVE

Foto: Đorđe Veselinov

PREDČASNE VOLITVE POSLANCEV V DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Predčasne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije so potekale v nedeljo, 3. 6. 2018. Predsednik Republike Slovenije, Borut Pahor je pred tem 14. 4. 2018 sprejel Odlok o razpustitvi Državnega zbora Republike Slovenije in o razpisu predčasnih volitev v Državni zbor Republike Slovenije.

Državljan Republike Slovenije, ki živijo v Srbiji so lahko glasovali po pošti, saj izseljencem, torej državljanom, ki nimajo stalnega prebivališča v Sloveniji, so pa vpisani v evidenco volilne pravice, mora mini-

strstvo za notranje zadeve po ureditvi iz leta 2006 po uradni dolžnosti izdati volilne karte za glasovanje po pošti iz tujine, razpošlje pa jih Državna volilna komisija (DVK).

Tokrat so jih razen v Srbijo poslali na vse strani sveta, kjer živijo Slovenci in njihovi potomci - na kar 96.769 naslovov, kar je precej več od 71.558, kolikor jih je bilo ob prejšnjih parlamentarnih volitvah leta 2014. Po letih in glede na vrsto volitev (državnozborske, predsedniške, evropske) se število volivcev nekoliko razlikuje, od leta 2007, ko so izvedli prve volitve z avtomatskim pošiljanjem vsem izseljencem, do 2014, jih je v povprečju glasovalo po nekaj manj kot 8000. To pa je na vsakem glasovanju predstavljalo drugačen odstotek, saj je bilo število naslovnikov vsakič večje - povečalo se je s približno 43.000 leta 2007 na 69.600 leta 2014, zdaj jih je 96.769, od tega je v Srbijo prispele 5995 volilnih kart. Tudi člani DS Kredarica, ki so slovenski državljani so lahko sodelovali.

Vir: Državna volilna komisija RS, ČGP Delo.

Priredila: Elza Ajduković

DAN DRŽAVNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik društva Ivan Zavrtanik in predstavniki DS Kredarica so se 20. junija 2018 udeležili slavnostnega sprejema Veleposlaništva Republike Slovenije v Beogradu ob Dnevu državnosti Republike Slovenije 25. juniju. Na sprejemu je bila izpostavljena pobuda Slovenije za proglasitev 20. maja za Svetovni dan čebel. Veleposlanik R. Slovenije nj. eks. Vladimir Gasparič je govoril tudi o pomenu čebelarstva v Sloveniji.

VPIS V POSEBNI VOLILNI IMENIK SLOVENSKE NARODNE MANJŠINE

Zakon o nacionalnih svetih narodnih manjšin iz leta 2009 je omogočil vpis v posebne volilne imenike narodnih manjšin v Srbiji. Obrazec za vpis lahko prevzamete v pisarni društva. Na podlagi Zakona o varovanju osebnih podatkov, ki velja od 1. 1. 2009, je za vpis v posebni volilni imenik potrebno izpolnjeni zahtevek za vpis osebno dostaviti pristojni občinski upravi, kjer imate prijavljeno prebivališče - ob predložitvi osebne izkaznice. Zakon tudi dopušča, da izpolnjen zahtevek skupaj s fotokopijo osebne izkaznice pošljete priporočeno na naslov vaše pristojne

občinske uprave. Pristojna občinska uprava bo na vaš naslov v 15 dneh poslala Odločbo o vpisu v posebni volilni imenik. Vpis v posebni volilni imenik je oproščen plačila administrativnih stroškov. Z vpisom v posebni volilni imenik se ne izgubijo druge volilne pravice. Z Odločbo o vpisu v posebni volilni imenik slovenske narodne manjšine se pridobi pravica do udeležbe na neposrednih volitvah Slovenskega nacionalnega sveta, ki so vsaka štiri leta. Pričakujemo, da bodo volitve za nove sestave Nacionalnih svetov razpisane sredi leta 2018.

INFORMATIVNI DNEVI 2018

DS Kredarica iz Novega Sada je organizirala strokovno ekskurzijo v Ljubljano za učence slovenskih društev v Srbiji, ki želijo nadaljevati izobraževanje na Univerzi v Ljubljani. V četrtek 8. februarja 2018 smo si po prihodu najprej ogledali gledališko predstavo Cankar strip v Cankarjevem domu in tako zaznamovali Prešernov dan. V petek in soboto smo obiskali predavanja za Slovence v zamejstvu in po svetu na Rektoratu Univerze v Ljubljani in se seznanili z vpi-

snimi pogoji. Nato smo se udeležili predavanj na posameznih fakultetah ali akademijah, kjer smo izvedeli podrobnosti o študiju. V prostem času smo si ogledali mesto in njegove kulturne znamenitosti. Projekt sta podprla Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Nacionalni svet slovenske narodne manjšine v Srbiji.

Besedilo: Olivera Veselinov

Foto: Djordje Veselinov

REDNA SEJA DELEGATSKE SKUPŠČINE

V soboto 24. februarja 2018 je bila v prostorih društva Redna delegatska skupščina za leto 2017, na kateri so se zbrali predsednik društva, člani delegatske skupščine, predstavniki Upravnega in Nadzornega odbora ter ostali člani Društva Slovencev Kredarica.

Dnevni red Redne seje delegatske skupščine je bil:

1. Sprejetje Vsebinskega in finančnega poročila za leto 2017
2. Program delovanja za leto 2018
3. Razno

V uvodu je predsednik društva Ivan Zavrtanik pozdravil prisotne in se zahvalil vsem, ki so se odzvali vabilu, potem pa je predsednica Upravnega odbora Elza Ajduković predlagala dnevni red, ki so ga prisotni enoglasno sprejeli.

Po sprejetju dnevnega reda je izvoljeno delovno predsedstvo. Z Marijo Lovrič kot predsednico, dr. Milanom Breberino kot članom in Borisom Verišem kot članom, se je nadaljevala seja. Zapisnik je vodila Jasmina Veselinov, overjevalca zapisnika pa sta bila delegata skupščine Snežana Stojanović in Dušan Vujošević.

O Vsebinskem in finančnem poročilu sta govorila predsednica Upravnega odbora Elza Ajduković in sekretar Đorđe Veselinov, potem pa je predsednica Nadzornega odbora Marija Lovrič spregovorila o delu Nadzornega odbora, ki je spremljal aktivnosti in realizacijo programov in projektov v 2017. Prisotni so pohvalili delo Upravnega odbora in s tem tudi delovanje v društvu, saj so bili vsi načrtovani projekti v minulemu letu uresničeni, v društvu je viden napredek, vključujejo se novi člani, ki prihajajo k pouku ali drugače delujejo v krožkih društva, posodablja se aktivnosti, dosežena je boljša obveščenost članov skozi uporabo sodobnih družbenih mrež in društvo tudi dobro sodeluje z ostalimi društvi v regiji, z Nacionalnim svetom slovenske narodne manjšine ter društvi in institucijami v Sloveniji. Po izčrpni diskusiji so prisotni sprejeli Vsebinsko in finančno poročilo za 2017. O programu delovanja v prihodnje in o projektih v letu 2018 je govoril sekretar Đorđe Veselinov in povdaril, da je društvo prejelo odločbo Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu za sofinanciranje rednega delovanja in projektov v letu 2018. Aktivnosti se bodo odvijale po načrtovanem programu. Po diskusiji prisotnih so sprejeli program za leto 2018. Ko so se izčrpale vse teme je predsednica delovnega predsedstva Marija Lovrič uradno zaključila sejo.

Po zaključitvi seje je bila pogostitev, kjer so se prisotni še nekaj časa družili in se pogovarjali. Vsem udeleženi se v imenu predsednika društva Ivana Zavrtanika, v imenu Upravnega odbora, Nadzornega odbora ter v svojem imenu zahvaljujemo za sodelovanje!

Pripravila: Elza Ajduković

Foto: Đorđe Veselinov

VELIKONOČNA MAŠA

V torek 3. aprila 2018 je Društvo Slovencev Kredarica iz Novega Sada po dolgoletni tradiciji organiziralo velikonočno mašo v slovenskem jeziku v cerkvi

Ime Marijino v Novem Sadu. Mašo sta služila beograjski metropolit in nadškof msgr. Stanislav Hočevar in Alojz Letonja, župnik cerkve sv. Cirila in Metoda iz Beograda. Mašo je spremljal Mešani pevski zbor DS Kredarica pod vodstvom dirigentke Dunje Huzjan. Maša v slovenskem jeziku Slovincem izven domovine veliko pomeni, ravno tako tudi prihod cenjenega metropolita beograjskega, ki uživa veliko spoštovanje ne samo v cerkvenih krogih tukaj, temveč v javnem življenju nasploh. Zbralo se je veliko članov društva, ki so se tudi po maši družili s cerkvenima dostojanstvenikoma v prostorih društva. V praznični pogostitvi je sodelovala tudi članica DS Kredarica in zmagovalka tekmovanja Slovenska potica v Vršču, Jasmina Veselinov, ki je pripravila praznično orehovo potico. Mmm, bila je odlična!

Besedilo in foto: Olivera Veselinov

ŽIVLJENJSKA ZGODBA VIDE MATJAN (1898-1993)

Društvo Slovencev Kredarica in Združenje Ženske študije in raziskovanja, sta 24. maja 2018 v Novem Sadu organizirala predavanje o Vidi Matjan, znameniti „ženi Kotor“, glasbeni pedagoginji, skladateljici in ustanoviteljici prve zasebne glasbene šole v Kotorju, v Boki Kotorški ter ravnateljici državne srednje glasbene šole, ki od leta 2007 nosi njeno ime.

Predavanje o svoji someščanki Vidi Matjan je pripravila dr. Ervina Dabižinović, ki je doktorirala na Univerzi v Novem Sadu (ACIMSI Center za rodne študije, na temo Žene Črne gore (mentorica prof. dr. Svenka Savić). Ervina je dolgoletna aktivistka v Združenju ANIMA v Kotoru, kjer vodi Ženske študije kot alternativni akademski program.

Poleg zanimivega predavanja o Vidi kot glasbenici, smo v posnetku od Vide izvedeli zanimivosti iz osebnega življenja: o Vidi, ki je bila velika svetovljanka in vsestransko razgledana, ki je veliko potovala, bila v Afriki...

Vsi smo bili mnjenja, da si tudi Vida Matjan zasluži poštno znamko v izdaji Slovenije, Črne gore in Srbije. Hkrati smo bili ponosni na Slovenko, ki je izven svoje domovine uresničila svoje poklicne ambicije in postala „Slovenka iz Kotorja“, povrh vsega pa hvaležni za tako zanimivo predstavitev.

KRATEK ŽIVLJENJEPIS

Vida Matjan je bila rojena 6. maja 1898 v Ljubljani. Mati Antonija Učak je bila glasbenica, ki je solo petje končala pri prof. Francu Gerbiču in nastopala kot so-

pranistka ter imela velik vpliv na Vido v glasbenem in pedagoškem smislu. Oče Franc Hribar, visokokvalificirani grafični delavec zaposlen v časopisu Slovenski narod, ni bil za to, da se Vida vpiše v glasbeno šolo, vendar je Vida z vztrajnostjo in mamino pomočjo prepričala očeta, da se leta 1911 poleg gimnazije vpiše v takratno Glasbeno matico v Ljubljani. Pri znamenitem Vaclavu Talichu, Vidi Prelesnik, J. Chumeckem in profesorju Antunu Trostu je z veliko vnemo in pridnostjo v enem letu opravila dva letnika, kar ji je omogočilo brezplačno šolanje. Trost jo je pripravljaj za vpis na Dunajsko glasbeno akademijo, toda zaradi vojne leta 1914 ni odšla na Dunaj.

Leta 1917 se je poročila z Alojzijem Matjanom, tedaj študentom tehnike, orglarjem, pianistom in amaterskim slikarjem. V njunem domu so se zbirali znani umetniki in ustvarjalci tistega časa, kot so književnik Ivan Cankar, kipar Lojze Dolinar, slikar Anton Gojmir Kos, skladatelj in pianist Lucijan Marija Škerjanc.

Mladi par se je 1930 nastanil v Beogradu, kjer je Vida nadaljevala glasbeno šolanje v razredu Emila Hajka, na šoli Stanković. Od 1920-1930 se je izpopolnjevala v tehniki slikanja na svilo, les in porcelan pri Saši Šantalju, kar ji je kasneje omogočilo, da se ukvarja s scensko umetnostjo in dela za mnoga gledališča v Srbiji. Vida je med drugimi v Beogradu poučevala klavir tudi mnoge Slovence.

Leta 1941 se je družina preselila v Kotor, saj je mož že nekaj časa sodeloval pri gradnji cest, mostov, parkov, znamenitih zgradb in vil. Vida je med vojno s svojim delom mirovala, takoj po osvoboditvi leta 1945 pa je ustanovila prvo zasebno glasbeno šolo Vida Matjan v Kotorju. Potem se je njeno glasbeno delovanje razvijalo z bliskovito hitrostjo. Kot skladateljica, koreografka, scenaristka, kostumografka, organizatorica in tudi finančna podpornica je marsikdaj sama poskrbela za številne postavitve, v katerih so nastopali otroci. Odkar se je odločila, da se kot Slovenka rojena v Ljubljani, ki je živela in imela veliko klavirsko prakso v Beogradu, nastani in ostane v Kotorju so glasba in ljudje bili središče njenega poklicnega in osebnega interesa. Predmet njenega vsestranskega glasbenega delovanja in zanimanja bilo tudi zapisovanje ljudskega petja in plesa Boke Kotorske, (svatbeni plesi in pesmi), ki jih je potem uvajala v svoje koreografije, objavljene v knjigi *Igre i pjesme Dobrote i Škaljara* (1984). Za svoje delo je dobila več pomembnih priznanj, od katerih je Zlata medalja in plaketa Zveze skladateljev Jugoslavije (1970) ena najbolj vrednih.

Vida je bila profesorica in pedagoginja številnim znanim glasbenim umetnikom, ki so se proslavili v

svetu. Po odhodu v pokoj z mesta ravnateljice glasbene šole, Vida ni mirovala, temveč je vse do svoje smrti, leta 1993, nadaljevala z urejanjem gradiva o narodnih pesmih in plesih ter s pisanjem.

Besedilo prevedla in priredila: Elza Ajduković
Foto: Đorđe Veselinov

KONCERT MOŠKE PEVSKE SKUPINE DS KREDARICA

Reformacijska cerkev v Novem Sadu je 10. 6. 2018 odmevala v »a capella« srčno izpetih zvokih Moške pevske skupine, ki so bili prekinjeni le z gromkimi

aplavzi izbrane publike. Repertoar je bil izbran iz slovenskih, rusinskih in srbskih pesmi in je bil tako lep in ganljiv, da so se mnogim ženskam zasolzile oči. Verjamem, da so se tudi moški počutili enako.

Nagrajeni z dolgim pozdravom so nam pevci pod vodstvom umetniškega vodja mag. Boruta Pavliča podarili tudi »bis« in pesem Rdeča vrtnica je še v naši duši! Vsi smo se večinoma odzvali lepemu povabilu na druženje ob koktajlu in spontanemu petju v prostorih DS Kredarica, ki je trajalo do poznih nočnih ur! Fantje vsa čast – vsi smo uživali!

Komaj čakamo naslednje leto, ko bo vaša 15. obletnica - srečno in tudi v prihodnje vam želimo še veliko takšnih lepih koncertov!

Besedilo: Jasmina Veselinov
Foto: Đorđe Veselinov

MOJA DOMOVINA 2018

Društvo Slovencev Kredarica je med 23. in 26. junijem 2018 organiziralo gostovanje v Sloveniji pri Kulturnih društvih Korte v Kortah pri Izoli, pri Kulturnem društvu Anbot v Piranu in pri Kulturnem društvu Leskovec v Leskovcu pri Krškem. Skupaj z gostitelji so pripravili proslave ob Dnevu državnosti Republike Slovenije, na katerih so sodelovale pevske skupine ali posamezniki gostiteljev ter odrasli učenci dopolnilnega pouka slovenskega jezika pod mentorstvom učiteljice Rut Zlobec in Mešani pevski zbor DS Kredarica pod vodstvom dirigentke Dunje Huzjan. Projekt Moja domovina 2018 je podprl Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

KORTE PRI IZOLI 23. 6. 2018

Prvi dan je bil na programu nastop v Kortah, prečudoviti vasici nad Izolo, kamor so člani DS Kredarice prišli tik pred zdajci. Na portalu KD Korte so gostitelji med ostalim objavili: "V sodelovanju z občinskim CKŠP, KS Korte, TD Šparžin, podružnično šolo Vojke Šmuc, Društvom harmonikarjev Izola, Društvom za razvoj vasi Cetore in domačim Prostovoljnim gasilskim društvom so na kresno noč v akustično prenovljeni in na novo klimatizirani dvorani Zadružnega doma v Kortah pripravili občinsko proslavo v počastitev dneva državnosti, ki jo je z literarno - pevskim kulturnim programom soustvarilo gostujoče Društvo Slovencev Kredarica Novi Sad. Ob tej priložnosti je spregovoril Aleksej Skok podžupan Izole, sledilo je kresovanje z druženjem. Obeh dogodkov se je udeležilo številčno občinstvo, na proslavi je med drugimi uglednimi gosti bil tudi novoizvoljeni poslanec z Malije, Gregor Perič."

Po proslavi je sledilo druženje, kjer so se s predstavniki DS Kredarica pogovarjali o sodelovanju v prihodnje, pevski zbor iz Kort pa so v letošnjem letu že povabili na Dneve slovenske kulture v Novi Sad.

PIRAN 24. 6. 2018

Predsednica KD Anbot Natalija Planinc iz Pira na je v uvodu za Kredarčane pripravila predstavitev dejavnosti, kjer je izpostavila obnavljanje starin in ohranjanje naravne kulturne dediščine, potem pa jih povabila na umetniško delavnico na prostem, kjer so jim članice KD Anbot pripravile material in jim pomagale, da so si sami lahko naredili lovorov niz, šopke, venčke, okraske iz cvetja in zelišč ali pa se lotili lepopisja. Potem so jim opisali zgodovino in jih peljali na ogled mesta. Sledilo je medsebojno druženje, ki se je končalo s pogostitvijo in petjem slovenskih pesmi in obljubo, da bodo sodelovali še naprej. Bilo je nepozabno!

NARODNI DOM TRST 25. 6. 2018

Dan slovenske državnosti so v dopoldanskih urah počastili tudi pri Slovencih v Narodnem domu v Trstu, kjer so si ogledali film in poslušali predavanje o zgodovini Slovencev v Trstu skozi simbolični prikaz vzpona in propada ter obnovitve zgradbe Narodnega doma v Trstu. Po programu je sledil pogovor, kjer je predstavnike iz Kredarice zanimalo, kako poteka pouk slovenskega jezika in aktivnosti, ki jih izvajajo v knjižnici in čitalnici za mlade, kjer je potekal dogodek.

ROŽNIK 25. 6. 2018

Nadaljevanje gostovanja je bilo v duhu Cankarjevega leta v gostilni na Rožniku, kjer so se udeleženci na kratko ustavili na kosilu, spotoma pa se pobliže spoznali z življenjsko zgodbo in si ogledali spominsko sobo največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja.

LESKOVEC PRI KRŠKEM 25. 6. 2018

Pot so nadaljevali proti Leskovcu pri Krškem, kjer so sodelovali na proslavi ob dnevu državnosti v OŠ Leskovec.

“Po uvodnem pozdravu in čestitki domovini s strani Elze Ajduković, predsednice UO DS Kredarica, so člani društva iz Novega Sada pripravili recital ob 100-letnici smrti Ivana Cankarja, na katerem so prebiral Cankarjeve citate in lastna besedila z literarnega natečaja Skodelica kave. Na koncertu Mešanega pevskega zbora DS Kredarica so zapeli slovenske ljudske, popularne in narodno-zabavne pesmi. Program, ki so ga sooblikovale tudi Pevke ljudskih pesmi KD Leskovec pri Krškem, je bil srčen in ganljiv in je marsikomu priklical solze v oči. Na koncu prireditve sta goste in obiskovalce nagovorila tudi Filip Černelč, podpredsednik KD Leskovec in Jože Olovec, predsednik KS Leskovec. Prireditve se je nadaljevala s prijetnim druženjem v avli šole. Sicer pa so se vezi med društvoma ustvarile pred dobrim letom, ko je leskovško društvo gostovalo v Srbiji s predstavo Branislava Nušića Žalujoči ostali. Tovrstna srečanja namreč bogatijo ne le člane društev, ampak tudi druge obiskovalce prireditev”, so med ostalim objavili gostitelji v KD Leskovec. Kredarčani so se zahvalili na prisrčnem sprejemu in jih povabili na povratni obisk, saj že težko pričakujejo nov igralski podvig, ki ga Leskovčani nameravajo uprizoriti novembra v Novem Sadu. Potem so odhiteli v noč.

RAJHENBURG IN BRESTANICA 26. 6. 2018

Tik pred odhodom proti Novemu Sadu so se ustavili v gradu Rajhenburg blizu Brestanice, kjer so si ogledali muzejsko postavitev o zgodovini nastanka

gradu, o znamenitih Trapistih, izdelovalcih čokolade in likerja, o žalostnih časih, ko je grad med drugo svetovno vojno služil kot zbirni center za internacijo Slovencev v taborišča v Nemčijo in tudi v Srbijo, po osvoboditvi pa še kot ječa za politične zapornice in zapornike.

Najsvetlejša stvar na gradu je, razen čudovite in domiselne popolne prenove grajskega poslopja, razstava izvirnih olimpijskih in drugih kolajn slovenskega olimpijskega prvaka v metanju kladiva Primoža Kozmusa, s katerim so v Hostelu Kozmus v Brestanici, za slovo pred odhodom, naredili še skupno fotografijo.

Štiridnevno gostovanje je bilo razgibano in zahtevno, nastopajoči učenci in pevci člani DS Kredarica so povsod poželi navdušenje in aplavz publike za izvedbo programa in zdržali vse napore. Zahvala recitatorjem in pevcem in članom DS Kredarica za trud in sodelovanje. Posebna zahvala učiteljici DPS Rut Zlobec, ki je pripravila recital in pomagala pri vzpostavljanju stikov, predsednici KD Korte Darinki Jug, predstavnici KD Anbot in KD Korte Tanji Uršič, predsednici KD Anbot Nataliji Planinc ter učiteljici DPS Trst Ani Pulko in Ivani Soban, knjižničarki Oddelka za mlade bralce Narodne in študijske knjižnice v Trstu ter Janezu Kerinu predsedniku KD Leskovec in predstavnici KD Leskovec Sonji Levičar, vsem ostalim članicam in članom omenjenih društev pa hvala za prisrčen sprejem in vsestransko pomoč. Zahvala tudi vodji projekta Moja domovina 2018 Đorđu Veselinovu za organizacijo gostovanja!

Moja domovina, ostani raznolika in lepa, kot smo te doživeli, a hkrati tako srčna in iskrena, kot smo te občutili!

Vir: Spletna stran KD Korte, KD Leskovec, KD Anbot, FB Strani Pouk Rut in članov DS Kredarica

Besedilo priredila: **Elza Ajduković**
Foto: **Đorđe Veselinov**

CENTRALNA PROSLAVA SLOVENSKEGA KULTURNEGA PRAZNIKA V SRBIJI

V Centru za kulturo Kovina je v četrtek 8. februarja 2018 potekala centralna proslava slovenskih društev v Srbiji ob Prešernovem dnevu, slovenskem kulturnem prazniku. Slavnostni govorniki so bili Vladimir Gasparič, veleposlanik Republike Slovenije v Beogradu, Saša Verbič, predsednik Nacionalnega sveta slovenske narodne manjšine v Srbiji in županja Kovina Sanja Petrović. V imenu organizatorjev je prisotne pozdravil predsednik društva Slovencev Južnega Banata Josip Weber. Proslave so se udeležili tudi Roman Weixler, namestnik veleposlanika in pooblaščen minister, beograjski nadškof in metropolit monsigneur Stanislav Hočevar ter predsedniki in predstavniki Društev Slovencev Sava iz Beograda in Kostolca, Kredarica iz Novega Sada, Planika iz Zrenjanina, Kula iz Vršca in Gudurice, Bele Crkve, Emona iz Rume, SKS F. Prešeren iz Niša ter mnogi drugi. Gostom je v

video poslanici čestital kulturni praznik tudi Gorazd Žmavc, minister Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

V programu so sodelovali učenci DPS ter člani društva Logarska dolina iz Pančeva in njene novoustanovljene podružnice iz Kovina ter učenci osnovnih šol iz Pančeva in Kovina. Pred začetkom slovesnosti je županja Sanja Petrović v zgradbi Občine Kovin sprejela visoke predstavnike Slovencev v Srbiji in jim predstavila občino in njene kulturnozgodovinske in gospodarske znamenitosti.

Prireditve, ki ji je predhodila razstava Znameniti Slovenci, so se udeležili tudi predstavniki Društva Slovencev Kredarica in sicer Katja Juršić Huzjan, Nina Stanimirov Veriš ter Zdenka in Dragan Maletin.

Besedilo: Zdenka Maletin

MEDNARODNI SEJEM KNJIG V NOVEM SADU

Na Novosadskem sejmu je bil od 7-12. marca 2018 Sejem knjig, ki je preimenovan iz dosedanjega Novosadskega salona knjig. Od 8-10. marca je bila v avli Master centra tudi umetniška razstava Art-Expo, kjer so prikazani rezultati natečajev za najboljšo ilustrirano knjigo med obdobjem 2012-2017. Med nagrajenci sta bili tudi avtorici ilustracij Manica K. Musil in Urška Kozak iz Slovenije. Istočasno je bil tudi Sejem izobraževanja Kažipoti – Putokazi.

Mednarodni sejem knjig se je odvijal v osrednji dvorani sejma v Master centru, že tradicionalno pa je sodelovalo tudi Društvo Slovencev Kredarica.

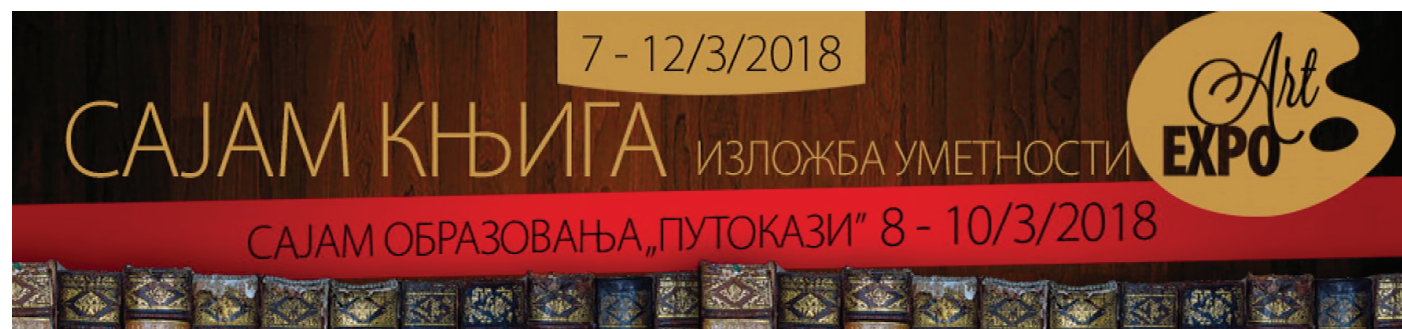
Sodelovali smo na skupni stojnici Pokrajinskega sekretariata za izobraževanje, predpise, upravo in nacionalne manjšine-nacionalne skupnosti in Pokrajinskega sekretariata za kulturo, javno obveščanje ter odnose z verskimi skupnostmi, Izvršnega sveta Avtonomne pokrajine Vojvodine. Na tej stojnici so bili izdelki založništva v jezikih nacionalnih manjšin v programu in številne predstavitve ali promocije inštitucij in posameznikov v založniški produkciji.

tucij in posameznikov v založniški produkciji.

Razstavili smo naše izdelke založništva v slovenskem jeziku: Biltene Kredarica ter brošuro Ivan Cankar (1876-1918), v kateri so predstavljeni življenjepis in odlomki njegovih del, ki jo je DS Kredarica izdalo leta 2001 ob 125-letnici njegovega rojstva, letos 2018 pa ponovno razstavilo ob 100-letnici njegove smrti. Poleg njih je bila na stojnici razstavljena *Zvita kura*, slikanica za otroke avtorice Marije Lovrić. Izdaje so izzvale veliko zanimanja.

Mednarodni sejem knjig je največja književna manifestacija v Avtonomni pokrajini Vojvodini na kateri so nastopili tudi posebni gosti-znani pisci. Vstop je bil prost, obiskovalci pa so lahko s posebno prijavo sodelovali pri darilni nagradni igri, kjer so izžrebanim nagrajencem podarili knjige. Knjige so bile med sejmskim popustom za 70 odstotkov cenejše kot v knjigarnah, ob Dnevu žena pa je bila še dodatna osmomarčevska akcija.

Marija Lovrić

DOBRODOŠLI DOMA

V petek 15. junija 2018 se je začela tradicionalna tridnevna manifestacija Dobrodošli doma v organizaciji Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je letos v sodelovanju z Občino Brežice organiziral srečanje. Slovenska društva iz zamejstva in sveta so se udeležila dogajanj, ki so potekala več dni na različnih lokacijah.

kulturnega programa v cerkvi v Veliki Dolini, potem je sledilo druženje s pogostitvijo v dvorani Krajevne skupnosti Jesenice. Program se je nadaljeval na grajskem dvorišču v Brežicah, kjer je potekala zaključna slavnostna prireditev, na kateri sta spregovorila minister Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Gorazd Žmavc in župan Brežic, Ivan Molan.

V bogatem kulturnem programu so se predstavili pevski zbori in glasbene skupine iz slovenskih društev iz Slovenije ter zamejstva in sveta. V nedeljo je v brežiški cerkvi potekala maša za izseljence popestrena s koncertom pevskega zbora iz Pulja. Predstavniki Kredarice so se družili tako z gostitelji kot z rojaki, ki živijo izven domovine ter se pogovarjali o medsebojnem sodelovanju v prihodnje. Ob zaključku so se zahvalili prijaznim gostiteljem za bogat kulturni program in prisrčen sprejem in jih povabili na povraten obisk. Organizacija manifestacije je potekala brezhibno, srečanje z rojaki in spoznavanje krajev občine Brežice pa je bila odlična zamisel.

Besedilo: Elza Ajduković

Foto: Dorđe Veselinov

V uvodnem delu prvega dne so bila predavanja, predstavitve in podelitve priznanj, drugi dan v soboto pa so bili organizirana srečanja v večih krajevnih skupnostih občine Brežice, kjer je bil ogled kulturnozgodovinskih in turističnih znamenitosti njihovega kraja s kulturnim programom in druženjem.

Tudi predstavniki DS Kredarica iz Novega Sada so se udeležili srečanja in bili gosti Krajevne skupnosti Jesenice na Dolenjskem. Skupaj s slovenskim društvom iz Mendoze iz Argentine in Podgorice iz Črne gore so obiskali turistično kmetijo Svetnik, kjer so spoznali mlado družino, ki se ukvarja z vinogradništvom, vmes si ogledali grad Mokrice, se udeležili

LITERARNI NATEČAJ SKODELICA KAVE

Leto 2018 Slovenija zaznamuje Cankarjevo leto, 100 letnico smrti pisatelja, pesnika in dramatika Ivana Cankarja, zato je Društvo Slovencev *Kredarica* organiziralo literarni natečaj **SKODELICA KAVE**.

NATEČAJ

Društvo Slovencev *Kredarica* je v okviru projektne dejavnosti, ki so jo podprli: Urad za Slovence po svetu, DS *Kredarica* in učiteljice DPS, razpisalo 01. 04. 2018 natečaj na temo, ki jo Ivan Cankar opisuje v črtici *Skodelica kave*. K sodelovanju so povabili člane vseh slovenskih društev v Srbiji. Na natečaj so udeleženci lahko poslali avtorski še neobjavljen zapis v literarni obliki pesem – črtica – zgodba – esej. Rok za oddajo je bil 30. 04. 2018.

Na naslov za oddajo besedil je prispelo 13 avtorskih literarnih prispevkov članov slovenskih društev v Srbiji.

Tričlanska strokovna ocenjevalna komisija in sicer predsednik Roman Vehovec, založnik in publicist ter člana komisije Katja Juršič Huzjan, profesorica ruskega jezika in književnosti in Bojan Samson, književnik, je med vsemi prispelimi besedili izbrala enakovredne najboljše zapise treh avtorjev.

Prvonagrajeni trije avtorji in zapisi:

Sofija Bošnjakov	Škatla
Vukica Jovičić	Rdeče vrtnice kesanja
Marija Lovrić	Portret

Strokovna ocenjevalna komisija je pohvalila tudi zapise ostalih desetih avtorjev.

Ostali avtorji in zapisi:

Sonja Golubović	Ko besede zabolijo
Dušan Spasić	Stara mama
Jasna Kartalović	Golob
Tamara Bajc	Slavec ali vrana
Dimitrije Đuričin	Dnevnik žalitev
Marija Milovanović	Pismo
Cecilija Lalić	Med krivdo in odpuščanjem
Marija Đukić	Mlade oči
Zorica Kovačević	Moja slovenska zgodba
Cvetka Vučković	Veselje v težkih časih

Komisija je ocenila tri najboljša besedila enakovredno, vse ostale pa pohvalila. Po mnenju komisije so vsi zadovoljili pravila in pogoje razpisa in dodala, da so bila vsa besedila zelo dobra ter zaključila, da je natečaj v popolnosti uspel in da ga je treba nadaljevati tudi v prihodnje, saj vzpodbuja negovanje slovenskega jezika v pisni obliki, kar je še posebno pomembno pri Slovencih izven domovine.

Nagrade za najboljši prispevek so skodelica za kavo in kava v duhu Cankarjeve črtice *Skodelica kave* za ostale udeležence pa knjiga in priznanje.

Čestitke in zahvala za sodelovanje nagrajenim avtorjem in ostalim avtorjem udeležencem. Posebna zahvala stokovni komisiji in vsem ostalim, ki so podprli projekt ali pomagali pri njegovi realizaciji, še posebej pa učiteljicam DPS, ki so pomagale pri zasnovi natečaja ter učencem v okviru pouka predstavile Cankarjevo literarno ustvarjanje in jim pomagale pri besedilih.

IVAN CANKAR 1876 -1918

Ivan Cankar se je rodil 10. maja 1876 v hiši *Na klancu* (Vrh-nika) 14, kot osmi od dvanajstih otrok obrtniško – proletarske družine trškega krojača. Leta 1882 se je vpisal v osnovno šolo na Vrhniki, leta 1888 pa na ljubljansko realko. Razrednik in učitelj slovenščine mu je bil Franc Levec, ki ga je zelo spoštoval. Tam se je pridružil dijaškemu društvu Zadruga, kjer se je predstavljal z branjem raznih pesmi in kritik ter navezal stike z Murnom, Kettejem in Župančičem. Že v dijaških letih je napisal prve pesmi in jih objavil v reviji *Vrtec* in reviji *Ljubljanski zvon*. Po maturi, ki jo je opravil leta 1896, je odšel na Dunaj študirat tehniko. Kmalu se je prepisal na slavistiko. Po odhodu z Dunaja je živel v Sarajevu, pozneje pa se dokončno preselil v Ljubljano. Leta 1907 je bil na listi socialnodemokratske stranke kandidat za državnega poslanca, vendar ni bil izvoljen. Kljub volilnemu neuspehu je politično udejstvovanje nadaljeval v obliki razprav in predavanj (med katerimi številna v Trstu), leta 1913 je imel v Ljubljani najbolj znano predavanje z naslovom *Slovenci in Jugoslovani*, v katerem se je zavzel za združitev vseh južnih Slovanov v skupno državo, a

odločno nasprotoval kakršnemukoli kulturnemu ali jezikovnemu zlivanju. Zaradi izjave, ki je zagovarjala jugoslovansko politično zvezo, je bil obsojen na sedem dni zapor. Novembra 1915 je bil vpoklican k vojakom v Judenburg na avstrijskem Štajerskem. Zaradi bolezni je bil po nekaj tednih oproščen služenja. Po daljši bolezni je umrl 11. decembra 1918 v deželni bolnišnici v Ljubljani. Pokopali so ga na ljubljanskih Žalah v t. i. *Grobnici Moderne*, kjer so pokopani tudi Josip Murn, Dragotin Kette in Oton Župančič. Cankarjeva spominska hiša stoji na mestu njegove rojstne hiše na Vrhniki (na »Klancu«), na Rožniku, kjer je občasno stanoval in ustvarjal, pa je urejena spominska soba. Kipi njemu v spomin se nahajajo: na Vrhniki (delo kiparja Iva Jurkoviča), na Rožniku v Ljubljani (delo kiparja Frančiška Smerduja) ter pred Cankarjevim domom v Ljubljani (Slavko Tihec).

Cankarja uvrščamo med štiri predstavnike slovenske moderne (poleg Murna, Ketteja in Župančiča). Letnica 1899 je letnica izida njegove prve pesniške zbirke *Erotika* in Župančičeve *Čaše opojnosti* in velja za začetek slovenske moderne.

V svoji pesniški zbirki je Cankar zbral mladostne ljubezenske pesmi, balade in romance. V svojih dunajskih letih je sodeloval pri literarnem krožku slovenskih študentov, katerega člani so bili med drugimi tudi Oton Župančič, Fran Govekar in Fran Eller. Kmalu je pesništvo opustil in začel pisati prozo in dramatiko. Pod vplivom romantike, naturalizma, dekadence, simbolizma in impresionizma je pisal povesti, novele, romane, črtice in dramska besedila. Dramska dela je sprva ustvarjal pod vplivom Ibsena (*Kralj na Betajnovi*) in Gogolja, pozneje pa pod vplivom nove romantike. V svojih delih je opozarjal na takratne politične razmere v državi (satirični komediji *Pohujšanje v dolini šentflorjanski*, *Za narodov blagor* ter politična satira *Hlapci*). V njegovih delih prevladuje tematika posameznika v sporu z delavskim in vaškim, malomeščanskim vsakdanjikom, opazne pa so tudi številne družbeno-kritične ideje. Tako je v povesti *Hlapec Jernej in njegova pravica* simbolično predstavil boj zatiranega, delavskega razreda proti izkoriščevalskim gospodarjem.

Z romanom *Na klancu* pa je ustvaril nov tip ženskega oziroma materinskega romana. Pisal je tudi povesti in črtice. V najbolj znanih črticah *Skodelica kave* opisuje kako je užalil mater, v *Desetici* pa kako jo je zatajil. Poleg umetniškega pisanja se je Cankar ukvarjal tudi s publicističnim pisanjem, kritiko in esejistiko (*Krpanova kobilica*, *Slovenski umetniki na Dunaju*, *Naši umetniki*).

Besedilo: Elza Ajduković

PRVONAGRAJENI ZAPISI

ŠKATLA

8.3. ob 21:48 h

Lesena, pisana škatla v mojih rokah in neopisna bolečina. V kotičkih oči solze. Razmišljam, kako sem lahko bila tako brezobzirna, da sem ga užalila. Saj je star samo 7 let! Kje sem naredila napako? Kako nisem opazila? In res - izgleda tako. In res - pogosto ga nosim.

6. 3. ob 07:30 h

- Lukaa, ali si oblečen? Kje so čevlji? Spet si pulover oblekel narobe! Rekla sem ti, da mora biti etiketa zadaj.
- V redu... E, maaaaa... Potrebujem 200 dinarjev.
- Za kaj?
- Zbiram.
- Kaj ti bo? Saj malico imaš.
- Učiteljici moram dati!

Potiska denar v žep. Vidim nasmeh. Steče v šolo.

7.3. ob 07:25 h

- Maaaaa, ne morem najti druge nogavice.
- Poglej, če je na stolu v sobi ...
- Ni!
- Kako ni, včeraj sem jo pripravila ... pohiti!
- Ja, tukaj je ... obul sem dve na levo nogo, hihihih!

Sem že. Adijo!

Vrača se.

- Pozabil sem tempere.
- Počakaj! Prinesla ti jih bom.

7.3. ob 12:15 h

- Luka, kako pa izgledaš?! Poglej se, ves si uma-
- zan od temper!Tudi jakna in torba ... oh!
- Imeli smo likovni.
- Sem že mislila, da ste belili učilnico.
- Tako je rekla tudi učiteljica, hihihih ...

8.3. ob 12:20 h

- MAAAAAA, SREČEN OSMI MAREC!
- Hvala, srček, kako je bilo v šoli?
- Super. Samo da veš, z mano je prišla Milana. A lahko ostane malo pri meni, prosim teee ...
- Lahko. Njeni mami bom sporočila, da je pri nas.
- Poglej mama, to je zate! To sem naredil zate. Za to sem zbiral denar in ga dal učiteljici. Učiteljica je kupila to leseno škatlo, mi pa smo jo okrasili. Zato sem se tako umazal s temperami. Tako. A ti je všeč?
- Čudovita je. A je to medved, sine?
- NEEE, to si TI mama! A ne vidiš?!

Deklica se je glasno zasmejala.

- Poglejte, kako sem jaz naslikala mojo mamo! V laseh ima okrasne lasnice, ima tudi uhane in tudi takšno ogrlico, roza šminko na ustnicah in roza pullover, očka ji je kupil čudovito rozasto torbo.

- Ti pa res znaš lepo slikati!

Luka je jezno odšel v sobo. Rekla sem Milani, naj se vrne kasneje. Komaj sem čakala, da sem jo lahko pospremila. Tekla sem k Luki.

- Mama, jaz sem se res trudil. Vidiš, to je modra kapa, ki jo nosiš ... in to črni pullover, ki se je spral in je zdaj siv. Tukaj se mi je tempera malo razmazala, ker sem želel narisati veliko glavo, da bi bilo prostora za velika usta. Vidiš, kako se smeješ? In vidiš to tu? To so tvoji rumeni lasje. In roke ... poglej, kako so razširjene. Vedno me objameš, ko pridem iz šole. Želel sem te naslikati najlepšo.

- Žal mi je, sine, nisem takoj opazila ...

RDEČE VRTNICE KESANJA

Strašna, težka izpoved samemu sebi in velika želja, da jo skrije nekje globoko v možganih. Če bi lahko, bi jo skrila v tisti predal, na katerega je pozabila celo zadnja možganska celica. Če bi tak predal obstajal, bi vanj skrila svoje solze in kesanje.

Zavedam se, da kaj takega ne obstaja, saj se žalost in sramota pogosto, zelo pogosto vračata. Priplavata na površino prav v trenutkih, kadar pomislim, da sem srečen in se smejem. Takrat nepričakovana, temna senca v sekundi preleti preko mojih ustnic in zastre vid. Globok vzdih prekine sproščenost. Vrnejo se žalost, sramota in želja po pozabi. Potrebujem vso moč, da se v trenutku zberem in da ne dovolim, da se nemir opazi. Samo da me nihče ne vpraša, kaj mi je. Nikomur ne želim pripovedovati o tem, kar se trudim skriti in pozabiti. Težko mi uspeva. Ta misel je vedno prisotna, ta moja temna stran. Vrača se tudi bolečina. Boli me, kot je pred mnogimi leti bolelo tudi njo. Nisem pozabil niti zdaj, ko je ni več. Sedaj nosim svojo bolečino in bolečino moje drage mame.

Najbolj boli spomladi, ko vse ozeleni. Vsaka vijolica, krokus, cvet marelice pripoveduje o njeni sreči, ker se rojeva življenje, in o nežnosti, ki jo je nosila v svojem pogledu. Kako me to boli!

Vso svojo blagost je prenesla na mene, uživala je v vsem, kar sem rekel, napisal in narisal. Smejala se je in ni skrivala radosti, kadar sem govoril in se premikal. Moje kretnje in odraščanje je fanatično beležila s fotoaparatom in mi zapustila prepolne albume slik kot priče njene velike ljubezni. Rada me je imela in me v svoji ljubezni razvajala, v tem je uživala. Živel sem srečno.

Vse to mi je bilo prijetno, dokler nisem začel hoditi v šolo. Po pouku so starši prihajali po otroke in jih čakali pred vrati. Mene ne. Mene nikoli ni nihče čakal. Vedno sem prišel domov sam. Bil sem tako zelo žalosten, da me to še sedaj boli, pravzaprav je sedaj bolečina podvojena. Boli me tudi njena bolečina.

Mojih samo 7, 8, 9 ... let in razvajenost so mi zameglili razum. Maminih od solz usahljenih oči sploh nisem opazil. V tistih letih sem pozabil, kako blage so njene oči. Toda nekje globoko izza pogleda se je skrivala žalost. Močnejša je bila sramota zaradi bergel, s katerimi se je komaj premikala. Sram me je bilo, ker me je rodila pri 40 letih. Samo enkrat je uspela priti na roditelski sestanek. Takrat so me prijatelji vprašali, zakaj je prišla babica, ki komaj hodi. V glavi mi je vprašanje odzvanjalo kot krik: "Zakaj si me rodila, ko me samo sramotiš?"

Čas je med nama ustvaril prepad. Moja dolgoletna osamljenost doma in njena dolgoletna žalost, ki ji je zarisala še bolj globoke gube okrog stisnjenih ustnic, na katerih se nasmeš ni več pojavljal. Nisem je niti gledal. Niti tisto jutro. Samo knjige sem vzel in odšel v šolo. To nepozabno jutro, ko me je v samotni in tišini za vedno zapustila, mi je vrezalo žalost in sramoto za celo življenje. Hočem, a ne morem ali pa ne želim pozabiti. Negujem sramoto in bolečino ter ju nosim s sabo. Kako bom v naslednjih letih preživeljaval tolikšno bolečino? Kam naj se skrijem pred grenkobo in tesnobo, pred pridušenimi javki?

Vsak pogled na mojega sina je kot okovje okrog srca in vratu. Potrebujem zrak in solze, ki jih sramota v moji duši noče izliti.

Na svoj 45. rojstni dan nosim šopek rdečih vrtnic na grob moje ljubljene mame. Ta gesta zagotovo ne bo oprala samo meni znano sramoto. Vseeno grem. Prosil bom za odpuščanje.

Prosim in molim v sebi, toda okrog mene samo molk. Vem, da se bom vrnil domov in živel naprej z isto žalostjo in večnim bremenom.

PORTRET

V njenih laseh
 snegovi spijo
 V njenih očeh
 cvetijo vijolice, hijacinte...
 a morda je to samo
 odsev španskega bezga
 pred našo hišo v Lovasu
 pred sončnim zahodom.
 Gledam jo: počasi izgine.

–Ženske še delajo na vrtovih,
 a ne?-reče mi,
 in sklence roke
 ki so podobne koreninam
 vseh tistih rastlin,
 ki jih je v življenju gojila
 in vseh tistih cvetlic
 ki jih je v nas vcepila.
 Gledam jo: ugaša ...
 Moja mati počasi umira...

Marija Lovrić, DS Kredarica Novi Sad

OSTALI ZAPISI

SLAVEC ALI VRANA

Še vedno se spomnim tistega močnega vtisa, ki sem ga občutila, ko sem prvič prebrala "Skodelico kave". Pred očmi se mi je vzgubil tisti pramen sonca, ki je sijal skozi Cankarjeva vrata, ko je njegova mati prestrašena zatresla skodelico. Ničesar ni, razen tistega trenutka, ki me je močno spomnil na videz greha proti ljubezni. Ta trenutek, v kateri je nekdo vtisnil svojo ljubezen, blagost, potrpežljivost ter trud in v povračilo pričakuje samo en hvaležen nasmešek, ampak njega ni.

Kolikokrat smo naredili enako kot Cankar? Kolikokrat smo bili zlobni, nepotrpežljivi, nehvaležni do ljubezni? Koliko je slabih besed zletelo, ko si niti predstavljali nismo, da bi smo jih lahko sploh kdaj izgovorili?

Revščina v kateri sta Cankar živela z mamo je tudi močno povdarila na Cankarjevo pekočo zavest, ampak ne glede na revščino, smo otroci pogosto nehvaležni, morda več, če več imamo. Nikoli ne pomislimo, da je za nekaj bilo nujno vložiti več kot je bilo mogoče v tistem času. Tega človek ne občuti dokler v matinih očeh ne opazi solozo in bolečino. Tista bolečina je morda še malce močnejša, ko se opazi v očetovih očeh. Pustota mladosti to redko občuti. V mladosti mi je bilo razumljivo, ko mi je mati prinesla kakšno darilo, sladico ali sadje. Nisem se zavedala koliko je truda potrebovala za pripravo enega kozarčka stisnjenega, svežega sokca, tudi sem pomislila da mi ga tedaj ni bilo treba. A mati mi nikoli ni rekla da ne more več, in sicer nikoli ni obupala pred mojo neusmiljenostjo.

Tega se zavemo dosti kasneje, ko odrastemo. Včasih, ko naredimo nekaj res lepega iz ljubezni, torej vdarimo v steno neusmiljenosti pred sabo, v tistem za nas posebnem trenutku, zagledamo v ogledalu srca neke druge oči, ki so zaradi nas jokale. Ampak najbolj pekoči trenutek je, ko se zavedamo, da so nekatere besede naredile preveč slabega, da bi se bilo mogoče zbrati koščke skodelice, ter razlito kavo.

Prideš mi v sanje vsako noč, se pogovarjava, tukaj ti lahko rečem, koliko te pogrešam in ti oprostim vse, te povabim da prideš, te močno objemam in vse je preprosto, ampak ko se zbudim, se zavem da ne morem zbrati koščkov, velikokrat sem poskusila in še občutim vonj krvi. Zjutraj, ko se zbudim, skuham dve kavi, eno skodelico zate in drugo zase. Pogrešanje, vonj krvi in kave me vedno spomnijo, da je vsaka naša beseda ali slavec, ki nam prinaša srečo, ali vrana, ki nas obleče v črno.

*Tamara Bajc,
 DS Sava Beograd*

KO BESEDE ZABOLIJO

Besede so kot orožje. Lahko so težke in ubijajoče. Lahko kot neurje povzročijo ruševine v srcu, nekomu lahko popolnoma uničijo sanje. Lahko pa tudi kot sonce in dež za sabo pustijo cvetni travniki, dajo upanje in moč. Z besedami moramo biti previdni. Z izrečenimi in neizrečenimi.

Pogosto ranimo tiste, ki jih najbolj ljubimo, in ta greh nas spremlja skozi vse življenje. Tako se je Ivan Cankar v svojem ustvarjanju večkrat vračal k svojem odnosu do matere, svojem otroštvu in svojem rojstnem kraju. Dejansko se Ivan Cankar z dušo in srcem ni nikoli zares preselil z Vrhnike, kjer se je rodil, iz svojega revnega doma, na katerega ga vežejo boleči spomini iz otroštva. Rojen kot osmi otrok v revni družini siromašnega krojača je doživljal in čutil vse slabši družbeni in ekonomski položaj družine na robu bede, kar ga je globoko zaznamovalo. S socialnimi vprašanji se je ukvarjal v skoraj vseh svojih delih. V množici bolečih spominov na revščino in negotovost podoba matere zaseda posebno mesto. Mati, ki s svojo neskončno ljubeznijo vsemu daje smisel in moč, moč, da živi naprej v tem zaprtem krogu revščine in ponižanja. Cankar se materini podobi vrača celo življenje, tako da njene lasnosti prepoznamo pri večini ženskih likov. To so pogumne, vztrajne, predane ženske, ki ponosno, tiho in dostojanstveno nosijo breme življenja, breme revščine in nepravčnosti. Ti liki so ustvarjeni po podobi njegove matere, na nek način pa so predstavljali slovensko mater iz katere koli vaše, revne hiše. K podobi svoje matere se Cankar vrača s posebnimi čustvi, ko nje več ni. Trgajo ga bolečina, žalost in negotovost. Ni več ženske, ki ga je ljubila neskončno in brezpogojno ter mu dajala varnost in upanje. Ko je umrla, je spoznal, da je bila edini neizčrpen vir resnične ljubezni. Vse bolj se je poglobljal v svoj odnos do matere. Situacije, v katerih jo je nehote prizadel, se nenadoma pojavljajo kot sence iz preteklosti. „Velikokrat v svojem življenju sem storil krivico človeku, ki sem ga ljubil. Taka krivica je kakor greh zoper svetega duha: ne na tem ne na onem svetu ni odpuščena. Neizbrisljiva je, nepozabljiva“. Z žalostjo se Cankar spominja materinega pogleda, medtem ko mu srečna prinese skodelico kave, ki si jo je zaželel med pisanjem, da bi utišal svoj nemir in nezadovoljstvo. Boli ga ta spomin na mater, ki se vzpenja po stopnicah s ponosom in sijem v očeh, da bi mu prinesla kavo, ki je bila dragocenost v revni hiši. In njegova groba zavrnitev, gesta mladostnega ogorčenja, sebičnosti in oholosti. Nasmeh na obrazu matere v trenutku izgine, sij v očeh ugasne...

Slika, ki ga preganja in rana v srcu za celo življenje. Cankarjeve besede: „Pustite me na miru!... Ne maram zdaj!“ so kot igla v njenem srcu. Njena roka se je tresla, vendar je ostala mirna in brez besede. Le z njenih ust je izginil nasmeh. Nič ga ni moglo vrniti. Izrečenega ni mogoče preklicati. Težke besede, namenjene nekomu, ki ga imate najraje... Drugim je veliko lažje odpustiti kot pa sebi. Sami sebi smo najbolj neizprosen sodnik. „Odpustljiv je greh, ki ga je mogoče povedati z besedo, izbrisati ga s pokoro. Težak in pretežak, do zadnje ure krvaveč je greh, ki je ostal samo v srcu kakor spomin brez besede in brez oblike. Le sam sebi ga človek izpoveduje, kadar strmi v noč in mu je odeja na prsih težja od kamna“. Razum lahko analizira besede in dejanja, da bi našel nešteto opravičil. Lahko jih prepusti pozabi. Srce ne zbira, analizira ali išče izgovore. Srce le občuti žalost in bolečino. Na njem je pečat, ki ne mine, ki ga ni mogoče izbrisati.

Nobenega brisanja ni. Krivda je neizbrisna. Ko nekoga ranite, čas ni vaš zaveznik. Žal mi je, je pogosto prepozno. Besede so čista energija in naša ustvarjalnost. Besede nas določajo, tako kot naša dela in govore o našem življenju. Vse se začne in konča z njimi. Besede vplivajo na naša telesa in na čustva, saj imajo ustvarjalno in rušilno moč. Moč, ki ustvari puščavo, a tudi cvetoči travnik. Ne puščaj puščave za seboj!

Sonja Golubović, DS Kredarica Novi Sad

GOLOB

Kot da je vesolje zajokalo
Kot da se je vse življenje ustavilo
Z vzdihom ko si zadrhtel
In odšel...

Na mizi je zimsko jutro zaspalo
V skodelici kave dišeče, neizpite
So stale besede neizgovorjene
In nežnosti nepodarjene

Minevajo dnevi, sedem kot eden,
V tvoji skodelici kot po čudežu, je kave vedno manj
Glej, pa ti jo naskrivaj pred jutranjo zarjo piješ
Ampak jaz bi rada te objela in zakričala:
Nikomur ne bom te dala!

Jutro je noči podobno, dan kot leto je
Smisel vsega brez sledi izginil je
Brez smehljaja tvojega in brez topline tvoje
Kot da me ni, samo čakanje trajno je

Zbudim se, Mili, ob skodelici kave
tiho upam in še tišje trpim
Ti prideš k meni v sanjah in te slišim:
čakaj me jutri, jutri bom prišel!

Klopčič časa se počasi odvija
Šest tednov žalost na vzgavniku spi
Z vonjem kave bi rada te zbudila
Prazno je hrepenenje, osamljenost je resničnost

Dovolite mi, Gospod, samo za en trenutek
Dotik, vonj in šepetanje nesvakdanje
Iz sanj da me zbudi, jasen kot dan
- Jaz sem tvoj, Bog, ampak sem tudi njen!

Pomladni trepet v oknu je pristal
Zeleno utripa list, opojno diši cvet
Skozi nebeška vrata se nasmehne nedolžno
Tvoja čista duša in sanjani svet

Z oblaka belega golob je priletel
V sanjavem jutru nežno se me s krilom je dotaknil
Kot da je vesolje zadrhtelo, življenje zaplesalo
Hvala Ti, Edini, Glasnika si mi poslal!

Jasna Kartalović, DS Kredarica Novi Sad

DNEVNIK ŽALITEV

Je čudno kako se vedno
le žalitev spomniš
drobnih nepravice
brezznačajnih laži
nezasluženih žaljivk
malih sramot

vse to kar te je
enkrat bolelo
povrne se
in boli enako
celo še bolj
vse dokler ne postaneš
na bolečino neobčutljiv

kakor mineva čas
izginja vse kar lepo bilo je
le grdost trajna je
za to noč kriva je

ko izgine svetloba
prileze ogabnost
grdih spominov
in preplavi te celega

od tega vala neprijetnosti
te rešujeta le sen
in jutro

sna skorajda veliko nimaš
število svitanj
se nevarno
približuje ničli

izgleda kot
da bom ostal ujet
v noči
za vedno
s kupom mrčesa
na sebi

*Dimitrije Đuričin,
DS Planika Zrenjanin*

STARA MAMA

Že od nekdaj je človek ob pogledu na vedro nebo opazoval številne svetleče predmete, ki so zanj predstavljali dobra znamenja. Zame, kot otroka je takšno znamenje pomenila mamina beseda „stara mama“. Moja stara mama je bila Fanika, ki je živela v raspotegnjeni nižinski vasi ob reki. Neskončno daleč si lahko hodil, ali se vozil s kolesom da si naletel na prvi hribček in tam postal, da si pogledal kje si. Sonce, luna in zvezde so tu ustvarjale drugačno podobo, ki je pomenila staro mamo na vrtu, v kokošnjaku, med njenimi kunci in ob štedilniku. Ker sem rad jedel, je bila ta njena podoba meni najbližja. Rad sem jedel njene palačinke napolnjene z orehi, skuto in sirom, le tiste z marmelado so me pustile ravnodušnega. Stara mama je bila vedno pripravljena na pogovor. Enkrat sem jo vprašal: kaj pa je sploh dobro? Dobro je dobro. To so dogotki, ki osrečujejo družino, okolico in vse ljudi, ki pridejo v ta krog dogajanja reče stara mama. Zame je dobro, da se je vse tako lepo in dobro izteklo, ko smo se vrnili iz „lagra“. Beseda „lager“ je pomenila izgnanstvo, ko je morala skupaj z dedkom Francom in trije otroki nekega junijskega dneva 1942 s culo na ramenu zapustiti dom in z vojaškim kamionom oditi v zbirni center ter nato v Nemčijo. Konec te epopeje je zame dober. Stara mama, jaz sem slišal, da je dobrota vedno sirota, sem rekel.

Rekla je, da dobrota ni sirota, da je le del naivnosti nekaterih. Potrebno je izhajati iz posamezne situacije, da lahko oceniš, kaj je dobro ali ni dobro. Najlepše pri tem je, da nekaj narediš in pri tem ne potrebuješ ocene drugih. Dovolj je, da si s tistim ti zadovoljen, da si naredil svoje, zase in tvoje drage.

Razmišljal sem o njenih besedah in na to pot dobrote sem krenil s svojimi pričakovanji. Razmišljal sem o tem v čem je meja med naivnostjo in dobroto? Gotovo v dejanjih, ko izpadeš neumno, brez znanja, brez novih idej in hotenj.

Dobrota je sirota, ko to kar imaš dobrega razdaš tistim, ki to ne znajo ceniti, ker sami nikoli niso sposobni za nekaj več. Vzamejo, raje recimo grabijo pa na veliko od tistih, ki razdajajo svoje znanje, svoje materialne dobrote do take mere, da tisti ubožec postane reven kot cerkveni miš. Spomnim se, da je stara mama rekla da so bili ob prihodu v delovno taborišče, vas v katero so bili dodeljeni, revni kot cerkveni miš. Nič niso imeli. Nič, kar bi bilo kaj vrednega. Vredne so bile le roke, ki so jih vodili možgani. Dedkovi možgani so bili taki! Narediti je znal vse! Popraviti še kakšen pokvarjen kmetijski stroj, popraviti čevlje, zidati stene porušenih svinjakov, hlevov, splezati na cerkveni stolp in popraviti nagnjen strelovod na strehi, uro in namestiti izpadle strešnike. Dedek je bil „tavžentroža“ je rekla babica in tudi moja mama. Ko so odhajali domov so lahko s sabo ponesli stvari, ki so jim jih dali kmetje in meščani v povračilo za usluge. Takrat so čutili človeka, sočloveka na poti vrnitve v domačo hišo, ki jih je čakala izropana in požgana. Ni zgorela! Vse kar je bilo na njen lesenega je zgorelo na grmadi tujih vojakov, ki so služili Hitlerju.

Tako vidiš, je rekla stara mama, je dober tisti človek, ki v odnosu do partnerja, otroka, staršev, sodelavcev in vseh s katerimi se srečuje, zna ustvariti vzdušje, pravo vzdušje zanosa, ki ustvarja ponos.

Dobro je spoznati, kako lahko najboljši pomagaš drugim, tistim, ki zares potrebujejo tvojo pomoč. Tega je v nesmiselnih vojnah na pretek. Lakota je tista, ki naredi ljudi ponižne in zopet preobilje, ki naredi ljudi pogoltne, da ne znajo več ločiti dobro od slabega.

Vidiš, je rekla, navedla sem ti nekaj praktičnih primerov in zgodb iz resničnega življenja, ko sem se morala odločati, kaj bom naredila, da nam bo prav.

Ti kar razmišlaj o vsem, kar si slišal. Jaz moram na vrt, da nabere berivke za večerjo, ko bomo jedli solato z ocvrtimi jajčki mojih kokoš.

To je dobro!

Taka je bila moja dobra stara mama. Zdaj, ko je ni več se spomnim na to dobroto iz njenih ust, njenega predpasnika in peharja.

PISMO

Menda sem bila v četrtem razredu, ko sem na šolski prireditvi brala odlomek iz Cankarjeve »Skodelice kave«. Pohvalili so me. Malo zatem sem dobila nagrado za najlepši spis ob dnevu JNA-Cankarjev »Križ na gori«. Od takrat sva s Cankarjem »velika prijatelja«.

Prijateljici sva bili skoraj od rojstva. Bili sva sosedi. Na zunaj zelo različni. Ona majhna, z očmi kot temni jantar in kodrastimi, gostimi lasmi, črnimi kot noč. Bila sem nevoščljiva. Velika, suha kot preklja, a lasje rumeni kot slama, so mi štrleli na vse strani. Zaman sta se mama in sestra trudili, da bi jih nekako ukrotili.

Obe sva bili skromni, čeprav je ona bila iz bogate hiše. Pri njih so prvi imeli moderna gospodarska orodja, sadovnjake kot plantaže in ograjeno dvorišče. Toda na njihovem dvorišču nikoli ni bilo sosedovih otrok. Imela je strogega, celo ciničnega očeta. Vsi otroci smo se ga bali, a ona ga je oboževala. Pri njih je vedno bilo tako, kakor je ata ukazal. Mama je bila tiha, skoraj kot senca. Otrokom je on kupoval obleko in čevlje, vedno najbolj skromno.

Igrali sva se pri meni, kadar ji je oče dovolil. Prinašala je s seboj svoje igračke. Punčko ji je naredil oče iz debelejšje deščice. Narisal ji je oči, nos, usta in lase in privezal krpico, ki naj bi bila krilo. Meni je punčko prinesla teta, ki je živela v Trstu. Punčka iz Italije, ki je znala zamižati! Medve nisva videli velike razlike in igrali sva se enako z obema.

Istega dne sva šli v šolo. Mislim, da nikoli nisva sedeli v isti klopi in tudi domov nisva hodili skupaj, ker sem se jaz ustavljala, če se je dogajalo kaj zanimivega in kadar smo otroci izmišljali vsakršne zgodbe. Ona je šla naravnost domov. Računala je najhitreje in vedno točno. Jaz nisem bila tako hitra. Skozi vse šolanje sva obe bili med prvimi petimi v razredu. Obe sva se vpisali na učiteljsko, jaz s stipendijo, ona brez. Stanovali sva v dijaškem domu in bilo je zelo lepo. Bilo nas je veliko in imeli sva vsaka svojo družbo, vendar sva se ves čas zavedali, da sva si pripravljene brezpogojno pomagati. Zaupali sva si! Takrat v večini šol ni bilo ni bilo glasbenih instrumentov in glasbeni pouk je bil odvisen od učiteljevega glasu. Ona ni imela posluha! Skrivali sva se od drugih, ker jo je bilo sram in vadili otroške pesmice- »Srnica mala, kaj si že vstala...«-, dokler se ni naučila in pravilno zapela. Meni je matematika delala preglavice. Koliko zapletenih nalog mi je ona razložila.

Končali sva šolo in poučevali v raznih vaseh. Redko sva se videvali. Potem sva imeli vsaka svojo družino in vse manj prostega časa. Jaz sem odšla iz Slovenije. Kadarkoli sem prišla domov, sva šli na kavico in se pogovarjali, kot da sva se včeraj razšli in danes nadaljujemo pogovor. Med letom sva se pogovarjali po telefonu. Poznam njene otroke in vnuke in ona moje.

Presenetila me je, ko me je prosila naj ji napišem pismo. Kdo pa danes še piše pisma! Tu je internet ali vsaj telefon! Rekla je, da je zmeraj rada brala moja pisma in da so tudi moje šolske naloge iz slovenščine bile najlepše.

Odlašala sem, nisem imela časa, ne inspiracije. Končno sem se vsedla in napisala dolgo pismo. Še sama ne vem, kaj vse sem napisala. Bila sem zadovoljna-vesela bo, ko bo brala!

Čez par dni me je poklicala njena hčerka. Zahvalila se je za pismo. »Mama bi ga z veseljem prebrala«, je rekla- »ali ne more; odšla je, za zmeraj.«

Prepozno! »Sonca ni več v njenih očeh!«

Še vedno mi je neskončno žal, ker pisma nisem napisala pravočasno!

Marija Milovanović, SKS France Prešeren Niš

MED KRIVDO IN ODPUŠČANJEM

Včasih pomislim, da bi lahko povedala zgodbo svojega življenja. Lahko bi napisala cel roman, v katerem bi junakinja svojih spominov zapisala, kakšno bolečino ji je zadalo življenje, s kom jo je delila, kako jo je zdravila in kdo ji je pri tem pomagal.

Pisala bom o svoji družini. Živelimo v majhnem mestu. Mož, jaz, dva otroka in moževi starši. Fantka sta bila majhna, 3 leta in mlajši 2 leti. Otroka sta bila zelo živahna, vse ju je zanimalo.

Spominjam se, da je bila pomlad. Z možem sva sedela v sobi in gledala televizijo. Otroka sta bila z babico v njeni sobi. Igrala sta se. Babica je na mizici pozabila tablete. Najmlajši otrok jih je opazil in jih dal v usta, pogoltnil je 2-3 tablete. Govoril je, da so bonboni. Stara mama je slišala njegove besede, začela je kričati na vsa usta. Pritekla sem iz sobe, vzela otroka v naročje, kričala na ves glas in govorila stari mami besede, ki se jih sramujem še sedaj.

Ne vem, kako sem uspela priti do sosede, ki me je z otrokom odpeljala v bolnišnico. Sin je moral ostati tam.

Vrnila sem se domov in vprašala moževo mamo, kako se ji je lahko zgodilo, da je pozabila tablete na mizi, da se je otrok zastrupil. Ona je samo zrla v eno točko in jokala. Počutila sem se zelo čudno. Mislila sem samo na to, da moj sin čim prej pride domov.

Čez tri dni so ga pustili domov. Moje srce je bilo polno sreče. Bilo je vprašanje časa, kdaj bom oprostila starki.

Nekaj časa je trajalo, preden se je nekaj premaknilo v moji zavesti, da sem stari ženi končno odpustila.

*Cecilija Lalić,
DS Emona Ruma*

MLADE OČI

Ljudje potrebujemo osebno rast in učenje vse življenje, sicer postanemo nezadovoljni, osamljeni in imamo občutek neizpoljenosti. Odraščanje je proces, skozi katerega ne moremo sami, ker ne vidimo rešitev problemov, s katerimi se srečujemo. Ob pogovoru s starši lahko pridemo do novih spoznanj in razvijamo nove načine spopadanja s težavami. Najpomembnejše pa je, da se lahko skozi pogovor naučimo veliko o samem sebi. Najtežje je v obdobju najstništva.

Bila je najstnica, stara 17 let. Zaljubila se je v študenta, starega 21 let. Mlada, neumna in zaljubljena sta bila skupaj eno leto.

Potem so nastopile težave. Dekle je zanosilo, ni končalo šole in fant ni zaključil študija. Ob novici ni bil navdušen. Nista vedela, kaj naj naredita. Staršem nista mogla povedati. Sram ju je bilo.

Dekle je zaupalo prijateljici. Šli sta k zdravniku. Rekel je, da je nosečnost že tako visoka, da splava ni mogoče narediti.

Dekle je odšlo domov. Mama jo je vprašala, kaj ji je, ali je bolna. Dekle ni odgovorilo. Zajokalo je in steklo v svojo sobo.

Mama je šla za njo. Že nekaj tednov se ji je zdelo, da s hčerko nekaj ni v redu. Objela je hčerko in jo prosila, naj ji zaupa, kaj se je zgodilo. Hčerka se je mami izpovedala. Skupaj sta povedali očetu.

Dogovorili so se, da bo najbolje, da v miru rodi in potem dokonča šolo. Mama in oče sta ji obljubila, da ji bosta pomagala.

V pogovoru s starši se pokažejo različne možnosti za reševanje težav. Iskren odnos omogoča pristne vezi z bližnjimi in nas uči samonadzora. Vse to pa nas vodi k boljšemu počutju v vsakdanjem življenju.

*Marija Đukić,
DS Emona Ruma*

MOJA SLOVENSKA ZGODBA

Začela bom tako, kakor se spomnim. Bila sem zelo mlada, ko sam se odločila, da bi rada šla od doma in začela malo drugačno življenje, življenje, kakršno bi hotela živeti. Takrat smo namreč živeli na kmetiji dedek, oče, mama, sestra, brat in jaz. V tistih časih je bilo kar težko živeti na kmetiji, bilo je bolj revno kot pa v mestih, kjer so bili boljši pogoji in sama sem si želela nekaj boljšega, nekaj drugečnega kot na vasi.

Prišel je dan, ko sem se odločila, da grem od doma in to precej daleč. Mami in očetu sem povedala, kaj si želim in kaj bi rada, namreč da bi šla od doma v mesto, kjer bi se zaposlila in zaslužila denar, malo drugače kot na kmetiji. Nisem razmišljala o tem, kako bodo moji starši to sprejeli.

Ko so slišali mojo željo in predlog, najprej niso verjeli, ker sem imela šele 16 let in so predlagali, naj najprej končam šolo, šele potem naj grem in si poiščem službo.

Ko sta mama in oče videla, da sem resna in odločna, sta bila zelo presenečena in zaskrbljena, predvsem pa žalostna.

Prišel je dan, ko je bilo treba oditi. To je bilo leta 1974 v mesecu avgustu. Spakirala sem se s pomočjo mame in ostalih, mama je bila zaskrbljena in žalostna, solze so bile v očeh, prikrivala jih je, videla sem to, objela sem mamoo...

Spakirana, pripravljena, da grem na pot 600 kilometrov daleč od doma... Poslovili smo se, vsi so skrivali solze, samo dedek jih ni mogel skriti, solze so tekle.

Vstopila sem na vlak in začela se je moja pot od Niša do Ljubljane. Pot je trajala en dan in eno noč. Za mene je to bila pot, ki me je prvič odpeljala daleč od doma. Pot je bila dolga, tudi lepa, videla sem lepe predele, ravnine, reke, hribe, mesta.

Prišla sem v Ljubljano, potem pa v mesto Mengeš, kje sem začela delati. Začelo se je moje novo življenje, nove obveznosti in nova spoznanja ter vse, kar sledi v življenju.

Staršem sem takoj po prihodu pisala, da sem dobro potovala in da je vse v redu, da bom začela delati čez en mesec.

Začela sem delati, spoznala sem veliko ljudi, vsi v moji bližini so bili zelo ljubeznivi in so mi pomagali pri delu in svetovali, kaj je dobro za mene in kaj ni. Bila sam pridna in poslušna.

Tako so tekli dnevi, mislila sem, da ne bom čutila domotožja, ampak ko so dnevi tekli, sem vse bolj pogrešala mamoo in vse ostale. Po treh mesecih sem dobila priložnost, da grem domov, to je bilo za novo leto. Pripravila sem se, vsem sem kupila kakšno darilo in spet na vlak in domov.

Ko sem prispela domov, so vsi bili presenečeni, niso vedeli, da prihajam, bili so srečni in veseli, ko so me zagledali. Mamine oči so bile kot dve lučki - srečne in vesele. Sreča in veselje sta trajala deset dni, potem sem se spet morala spakirati in oditi nazaj, spet smo vsi bli žalosni, mamine oči so bile spet solzne. Nisem pokazala solz, ampak vseeno mi je bilo težko. Tako so tekla naša poslavljanja še veliko let. Prihajala sem in odhajala, življenje je minevalo in ko sem bolj odrasla in postala bolj odgovorna, resna, sem sama sebe včasih spraševala, ali sem bila nepravilna do staršev, posebej do mame, ki je najbolj skrbela za nas.

To je nekaj o mojem življenju, v katerem so bile vesele in otožne zgodbe, ampak vseeno lahko rečem, da smo bili vsi srečni in zadovoljni. Mama in oče mi nikoli nista očitala moje odločitve.

Lahko bi napisala še marsikaj. V življenju se dogajajo lepe in manj lepe stvari. Življenje je pač zgodba.

**Zorica Kovačević,
DS Emona, Ruma**

SANJA VUČUREVIĆ, *ravnateljica Baletne šole*

Če se po letu jubileja ozremo na dolgoletno uspešno delovanje društva, vidimo tudi posameznike, ki so prispevali k temu uspehu. Med njimi je tudi članica Upravnega odbora društva v drugem mandatu, Sanja Vučurević, ravnateljica Baletne šole v Novem Sadu, aktivna in kreativna. Koncerti v Sinagogi, prireditve v Kulturnem centru Novi Sad so izžarevali s toplino, ko je sodelovala baletna skupina Baletne šole z oddelka Ljudski ples s folklornimi točkami. Magija scene in plesne umetnosti je bila vsaj na trenutek pred nami. Jubilej 70 letnice Baletne šole Novi Sad, ki je ustanovljena leta 1947 in prvo šolsko leto je bilo 1947/48. V bogati scenski in glasbeni zgodovini Novega Sada se spominjamo pomembnih oseb kot so skladatelj Isidor Bajić, Rudolf Brucci, avtor baleta *Katarina Ismailova* in kantate *Vojvodina*, uglasbljene poeme Miroslava Antića in ...

Sanja Vučurević je ob 20 letnici društva prejela Zahvalo za prispevanje k delu društva. Ob tej priložnosti vam jo predstavljam.

Ali bi mi, prosim, povedali kaj o sebi?

Imenujem se Sanja Vučurević, rojena Felle, rojena sem 18. 06. 1963 v Novem Sadu, kjer sem tudi odrasla, prav tako tudi brat in moji starši. Imam brata dvojčka, Aleksandra Felleta, ki živi in dela v Nemčiji. Tudi on je član društva Kredarica. Končala sem Ba-

letno šolo in Filozofsko fakulteto na oddelku Jugoslovanska književnost in srbohrvaški jezik v Novem Sadu. Zaposlena sem kot ravnateljica na Baletni šoli Novi Sad.

Vaša družina?

Poročena sem in imam dva sinova.

Vaše vezi s slovenstvom?

Moj oče, prof. dr. Dražen Felle je sin Franje Felleta, rojenega v prelepem Slovenj Gradcu od koder tudi izvira družina Felle, iz prelepe Koroške. Moj oče je vedno vzdrževal pristne stike z njegovo veliko družino, ki še danes živi v Slovenj Gradcu, tako da sva tudi midva z bratom od malega pogosto hodila tja in doživljala Slovenijo kot drugi dom. Vsake šolske počitnice smo preživljali v Sloveniji in se še vedno, če nam le dopuščajo obveznosti, radi zberemo tam in vsi skupaj preživljamo dopust v prečudoviti slovenski naravi. Poleg mojih družinskih vezi s Slovenijo, sem imela pogosto priložnost potovati v Slovenijo na gostovanja in sodelovati z njihovimi umetniki iz sveta baletne umetnosti.

Kaj je vplivalo na odločitev za balet?

Še kot majhna sem poleg osnovne in srednje šole obiskovala tudi Baletno šolo v Novem Sadu, ki je usposabljala bodoče baletne plesalce. Tako se je moj profesionalni razvoj, po končani srednji baletni šoli in vzporedno na Karlovaški gimnaziji nadaljeval v ansamblu baleta Srbskega narodnega gledališča. Hkrati s profesionalnim angažmajem v baletu SNP pasem še izredno študirala na Filozofski fakulteti v Novem Sadu in uspešno dokončala študij Jugoslovanske književnosti in srbohrvaškega jezika.

Vaš prvi nastop?

Kot učenka Baletne šole v Novem Sadu sem bila že kot majhna opažena. Na vseh letnih koncertih Baletne šole sem imela ločene in solistične nastope in po njih izstopala od drugih učencev. Kako sem rasla, tako so tudi naloge in nastopi postajali vse bolj težavni in zahtevni. Ko sem hodila v Srednjo baletno šolo sem plesala mnoge variacije iz znanih baletov *Don Kohot*, *Rajmonda*, *Labodje jezero*, itd. Zelo hitro, takoj po končani šoli sem sprejeta v balet Srbskega narodnega gledališča in tedaj se je začela moja profesionalna kariera. V času plesne kariere sem plesala mnoge solistične vloge druge in tretje kategorije. Bila sam zelo priljubljena pri koreografih, saj sem hitro osvajala in razumela, kaj želijo oni. Plesala sem v *Žizeli*, *Pas de trios* v *Labodjem jezeru*, štiri majhne labode v

Labodjem jezeru, štiri dekleta v Amerikancu v Parizu, solo dekleta v Altum selencijum...

Bilo je veliko vlog in zanimivega sodelovanja z znanimi koreografi Ikom Otrinom, Slavkom Pervanom, Vladimirjem Lagunovim, Lidijo Pilipenko. Vsekakor pa kot moje največje profesionalno zadovoljstvo, doživljam sodelovanje z znamenitima ruskima baletnima umetnikoma, Natalijo Dudunskajo in Konstantinom Sergejevim. Znameniti plesni par prihaja v Novi Sad in postavlja balet *Labodje jezero*! Bilo je to res, najlepše obdobje moje profesionalne kariere.

Ali nam lahko poveste kakšno zanimivost?

V obdobju svoje plesne kariere sem imela priložnost sodelovati z velikim slovenskim koreografom, Ikom Otrinom, ki je bil pogosto gostujoči koreograf v SNG. Postavljal je mnoge baletne na sceno SNG in glede na to, da je bil tudi vodja baleta v Mariboru, so bili stiki in sodelovanje novosadskega in mariborskega baleta zelo tesni. Prav tako se je v tistih časih vsako poletje v Ljubljani odvijal Ljubljanski biennale, ki se ga je novosadski balet redno udeleževal. Bila so to plodna leta za razvoj umetnosti, sodelovanje med gledališkimi hišami in umetniki pa je bilo zelo živahno. V tem času je tudi Novi Sad bil vsako drugo leto gostitelj in organizator Jugoslovanskega baletnega tekmovanja. To so bili nepozabni trenutki dela, razvoja in medsebojnega druženja baletnih umetnikov iz tedanje Jugoslavije. Organizirani so prečudoviti gala večeri, na katerih so nastopali kot gosti najboljši svetovni baletni plesalci tega časa. Biti član baleta SNG v tem obdobju je bil zares privilegij, pa tudi osebno sem tako doživljala svoje delo.

Vaša posebnost?

Vsekakor je moje največje zanimanje povezano z umetnostjo. Umetnost me je vedno zanimala in enostavno uživam tudi v branju, odhodu v gledališča ali na lepo razstavo. Poleg vsega tega pa sem se ukvarjala tudi s smučanjem in bila celo inštruktorica smučanja. Odhodi v gore in naravo so prav tako moja velika strast.

Vaš zgled in vaši sodelavci?

Moj zgled so predvsem moji starši. Oni so me naučili, da se je treba za vse v življenju potruditi in boriti, kot tudi, da se samo z delom lahko nekaj doseže. Hvala jim na temu! V profesionalnem smislu, so mi bili in ostali največji vzor umetniki XIX. in začetka XX. stoletja, pisci, skladatelji in koreografi. Smatram, da je to obdobje bilo najbolj plodno za razvoj umetnosti nasploh, ter da so v tem času nastala najlepša umetniška dela.

Vaš priljubljeni koreograf?

Moj najbolj priljubljeni koreograf je vsekakor Marius Petipa, koreograf ki je baletni umetnosti, skozi svoje koreografije zapustil največji zaklad. Glede baletnih predstav, prednost seveda vedno dajem takoi-menovanim "belim baletom", vendar vedno rada vidim in si ogledam kaj sodobnega in novega.

Razvoj baleta, jazz balet, moderni ples, ljudski ples? Povejte nam nekaj o tem?

Klasični balet se je začel razvijati tukaj takoj po koncu druge svetovne vojne 1947/48 z ustanovitvijo Baletne šole v Novem Sadu. Kmalu po ustanovitvi šole se ustanavlja tudi balet Srbskega narodnega gledališča na pobudo Marine Olenjine. Tako se je baletna umetnost začela razvijati v Novem Sadu. Zelo hitro so se baletni umetniki začeli zanimati tudi za nove smeri v plesu, vse več zanimanja pa je bilo tudi za moderni balet. Danes ga imenujemo sodobni ples in kot smer obstaja v Baletni šoli v Novem Sadu od 2003. Vzporedno z odpiranjem smeri za sodobni ples se v Baletni šoli odpira tudi smer za ljudski ples, ki ima namen dvigniti ljudski ples na eno višjo raven. Danes ima Baletna šola okoli 400 učencev in 70 zaposlenih. Srednja šola se je torej razširila na tri smeri: klasični balet, sodobni ples in ljudski ples.

Kako poteka vaše delo?

Moje poklicno delo se je začelo v ansamblu baleta Srbskega narodnega gledališča. Na mnogih premierah, predstavah in gostovanjih sem sodelovala kot članica baleta SNG v času svoje plesalne kariere potem pa sem leta 1996 na povabilo tedanje ravnateljice Baletne šole v Novem Sadu začela s službovanjem v šoli in se ukvarjati s pedagoškim delom. To je bil popolnoma nov izziv za mene, vendarsem smatrala da imam dovolj izkušenj v metodiki in sceni da lahko novim generacijam posredujem pridobljene in kakovostne izkušnje. Tedaj se začenja novo obdobje mojega profesionalnega dela in v tem obdobju sem izvedla štiri zelo kakovostne generacije maturantov, na katere sem zelo ponosna. Mnogi moji bivši učenci so danes solisti in imajo impresivne baletne kariere. Sreča me prevzame, ko odidem na predstavo in vidim te prečudovite mlade umetnike, hkrati pa se zavedam da je tudi del mojega truda prispeval k njihovem razvoju. Pedagoško delo z učenci baletne šole, je bil logični korak po plesni kariери in me je prav zares izpolnilo. S svojim nesebičnim trudom, delom in prizadevanjem sem leta 2011 predložena in izbrana na mesto ravnateljice Baletne šole v Novem Sadu in to funkcijo opravljam tudi danes. Po delu pri poučevanju se začenja

spet novo obdobje učenja in obvladovanja mnogih težav, da bi bila Baletna šola v Novem Sadu uspešna ustanova, iz katere prihajajo kakovostni mladi umetniki. Trudim se, da vsem učencem v zelo težkih pogojih zagotovim čim boljše in kakovostnejše šolanje in napredovanje ter da svoja najboljša leta preživijo v čim lepšem in čim boljšem vzdušju. Kot ravnateljica ustanove se srečujem s popolnoma novimi izzivi vedno poskušajoč najti rešitev v najboljšem interesu za učence in vse zaposlene. Obveznosti, odgovornost in posvečenost trenutnemu delu, ki ga opravljam so moj moto dela za katerim mora vedno priti tudi uspeh.

Lastni projekti?

Kot profesorica klasičnega baleta in vodja oddelka za plesne predmete v Baletni šoli v Novem Sadu sem organizirala mnoge koncerte naših učencev na sceni SNG, prav tako pa s svojimi učenci sodelovala na mnogih baletnih tekmovanjih na katerih smo osvajali lepe nagrade. Kot profesorica klasičnega baleta, repertoarja klasičnega baleta in scensko – ljudskih plesov, sem se trudila da iz vsakega učenca potegnem tisto najboljše in da jih pripravim za izjemno težek in zahteven poklic baletnega plesalca.

Društvo Slovencev Kredarica in Vi?

Ker je moj oče vseskozi gojil močna čustva do slovenske pripadnosti je takoj, ko je izvedel, da je v Novem Sadu ustanovljeno Društvo Slovencev Kredarica, postal njen zvesti član, potem pa tudi cela naša družina. Ta čustva tudi danes gojimo, trudimo pa se da kolikor je v naši moči, tudi prispevamo k delu in razvoju društva. Od 2011, ko sem imenovana za ravnateljico Baletne šole v Novem Sadu, začenjata Baletna šola in DS Kredarica svoje intenzivno sodelovanje. Koordiniram in soustvarjam skupaj s kolegi iz ljudskega plesa nastope naših učencev za mnoge proslave in svečanosti, ki jih organizira DS Kredarica. Slovenska glasba in slovenska folklor postajata sestavni del

proslav DS Kredarice, publika in vsi člani društva pa to pozdravljajo z velikim navdušenjem kot nekaj novega v samem konceptu svečanosti. Dolgoletno sodelovanje DS Kredarice in Baletne šole v Novem Sadu je kronano prejšnje leto na centralni proslavi, ko je Baletni šoli v Novem Sadu vročena zahvala za dolgoletno sodelovanje in podporo. Vse to me dela zelo srečno in ponosno, še zlasti pa dejstvo, da sem lahko pomagala in skromno prispevala k delu društva. Poleg službe v Baletni šoli v Novem Sadu, sem tudi članica Upravnega odbora DS Kredarica, kjer se trudim, da tudi na ta način prispevam k delovanju društva.

Lep dogodek v vašem življenju?

Razen lepih dogodkov, ki so povezani z uspehi na poklicni ravni in lepih dogodkov v družini, so lepi dogodki vselej, ko se potrudimo, da čim bolj pogosto obiščemo slovenske terme, še zlasti nam je všeč Dobrna, kamor gremo kadarkoli se najde priložnost. Trudim se nadomestiti ogromno dela, ogromno izzivov med šolskim letom s čim pogostejšim bivanjem v Sloveniji z družino in sorodniki v prečudoviti slovenski naravi in slovenskih termah.

Kakšni so vaši načrti za prihodnost?

Nimam nekakšnih velikih načrtov, toda vsekakor načrtujem ostati v stiku s svojim poklicem in tudi v prihodnje pomagam mladim – budočim umetnikom pri gradnji njihovih karier.

Kaj bi sporočili članom društva?

Izredno sem počaščena, da sem članica slovenskega društva Kredarica, saj tako čutim, da sem povezana s svojimi koreninami. Vsem članom društva bi predvsem izrazila priznanje za nesebično in prostovoljno delo, da bi se društvo obdržalo in širilo. Zelo pomembno je, da ga razvijamo in zapustimo naslednjim generacijam.

Pogovor vodila: Marija Lovrić

BEREMO KUŽKU

V soboto 26. maja 2018 so se najmlajši učenci dopolnilnega pouka slovenščine pod mentorstvom učiteljice Rut Zlobec in člani Društva Slovencev Kredarica zbrali v Futoškem parku v Novem Sadu ob Dnevu družin in svetovnem dnevu čebel ter projektu Berem kužku. Učenci so s starši brali zgodbe iz knjižne zbirke Čebelica, ki jih je podarila Naša Brežiška knjižnica. Psička Justi je pozorno poslušala zgodbe. Potem so se še poigrali z žogo, skakali s kolebnico, posladkali in se lepo imeli. Zahvaljujemo učiteljici, otrokom in staršem, skratka vsem, ki so se udeležili druženja v naravi.

Besedilo: **Olivera Veselinov**

foto: **Svetlana Momčilović**

POSEBNO PRIZNANJE ZA PROJEKT O TRUBARJEVI DEDIŠČINI V SRBIJI

Od septembra do konca novembra je več kot 90 učencev dopolnilnega pouka slovenščine, starih od 4 do 18 let, v Novem Sadu, Subotici, Rumi, Vršču in Gudurici z vrstniki iz OŠ Maksa Pleteršnika Pišce, OŠ Jurija Dalmatina Krško, iz DS Kakanj in Zenica (Bosna in Hercegovina) ter ob sodelovanju društev Slovencev iz vseh naštetih krajev v Srbiji ter ob pomoči JSKD OI Krško obeleževalo 500 let reformacije z recitacijami, uprizoritvami, likovno delavnico, s postavitvijo hišice za knjige pred šolo v Gudurici... Utrinke z različnih dejavnosti z naslovom Trubarjeva

dediščina pri dopolnilnem pouku slovenščine v Srbiji so poslali na natečaj Zavoda za šolstvo Republike Slovenije "Milenijci milenijcem - nova galaksija idej" in za svoje delo na svečani prireditvi v Ljubljani prejeli posebno priznanje. Knjigo o reformatorju Martinu Luthru in priznanje je v imenu vseh sodelujočih prevzel Vuk Maletin iz DS Kredarica Novi Sad, ki zdaj študira v Ljubljani. Zdaj se že veselijo novih izzivov in priložnosti za sodelovanje v Cankarjevem letu in letu evropske kulturne dediščine. Foto www.slovinci.si

Rut Zlobec z učenci dop. pouka slovenščine v Srbiji

NAŠA SLOVENSKA BESEDA

Društvo Slovencev Planika iz Zrenjanina je 2. junija 2018 organiziralo 12. manifestacijo *Naša slovenska beseda*, srečanje slovenskih društev iz Srbije, sodelovali so gostje iz Slovenije, učenci in učitelji iz OŠ "Miroslav Vilhar" iz Postojne in slovenska društva DS Sava iz Beograda, DS Triglav iz Subotice, DS Kula iz Vršca, DS Kredarica iz Novega Sada, SKS France Prešeren iz Niša, DS Južnega Banata Logarska dolina iz Pančeva in DS Planika iz Zrenjanina.

Prisotne je pozdravil predsednik DS Planika, Miloš Pešić, ki je razglasil "besednike" letošnje kulturne manifestacije. Nagrado sta dobila Martina Drča dolgoletna predsednica za prispevek k afirmaciji društva ter Dejan Bekić za organizacijo športnih dejavnosti. V imenu mesta Zrenjanina je prisotne pozdravil na-

mestnik župana Dušan Radišić. Potem je Predstavnik Veleposlaništva Republike Slovenije v Beogradu Roman Weixler pozdravil srečanje in govoril o pomenu prvega svetovnega dneva čebel, ki ga je na pobudo Slovenije razglasila OZN 20. maja, saj je na ta dan 1734 rojen veliki slovenski čebelar Anton Janša.

Gosti iz Postojne so se predstavili z gledališko predstavo Janko, Metka in Pavliha, za katero so nagrajeni s ploskanjem, voditelji programa so bili učenci DPS v Zrenjaninu, ki ga vodi učiteljica Milena Spremo. Nastopil je tudi pevski zbor DS Planika.

Na manifestaciji je sodelovala tudi naša šola dopolnilnega pouka pod vodstvom učiteljice Rut Zlobec. V ekipi so bili zastopljeni otroci in odrasli. Tokrat je bil nastop učencev DPS pri učiteljici Rut Zlobec

po novem konceptu. V prvem delu nastopa smo zaznamovali spomin na slovenskega pisatelja Ivana Cankarja. Odlomek iz njegove Bele krizanteme je prebrala Olivera Špan iz DS *Kula* iz Vršca. Marija Lovrić iz DS *Kredarica* iz NS nam je prebrala dve svoji pesmi. Jadranka Bugarinov iz DS *Kula* iz Vršca je prebrala pripoved Cvetke Vučković iz Gudurice o njeni mami.

Drugi sklop našega nastopa je bil posvečen prve-mu svetovnemu dnevu čebel. V pesmi Lojzeta Slaka Stari čebelar so se Cvetki Vučković pridružili učenci iz Gudurice. Slišali smo uganke, pregovore in pesmi o čebelah, nastopali pa so učenci Mario, Željana, Milana iz Gudurice, Anja in Dragan iz Vršca ter Sofija, Dora, Matej in David iz Novega Sada.

Zadnji sklop našega nastopa je bil posvečen slovenskemu ustvarjalcu Andreju Rozmanu Rozi, ki je bil naš gost v projektu Beremo s Slovenijo v Rumi. Učenci iz Subotice so predstavili dramatizacije njegovih pesmi: Ustrahavanka in Mlečna hrana, učenci iz Gudurice pesem Mleko, učenci iz Novega Sada pa pesem Naramnice, Dora pa je predstavila še pesem Marela kot "kamišibaj". Naš nastop je zaključen z ljudsko pesmijo učencev iz Gudurice in Novega Sada, *Jaz pa ti, pa židana marela*. Napovedovalka našega nastopa je bila Gabrijela iz Gudurice.

Učenci DPS iz Kovilja so predstavili slovensko kulturo malo drugače (stari običaji, pustovanje, kurenti) Prva pesem/prva ljubezen. Iz DS *Sava* so se predstavili otroci in odrasli, iz SKS Niš recitacije, iz DS *Planika* pa posebej otroški zbor ter uganke, pesmi, recitacije, Postojna nagrajen skeč na tekmovanju v Sloveniji in mi iz DS *Kredarica* Novi Sad.

V celotnem programu je prevladoval dramski tekst, za kakovost pa so zaslužne učiteljice Rut Zlobec, Tatjana Bukvič, Milena Spremo ter vodja dramskega krožka iz DS *Sava*, Raka.

Program je bil v Cinema centru in je trajal okoli tri ure. Prijazni gostitelji so se pokazali kot dobri organizatorji, skupno kosilo na koncu pa je bilo v pivnici Četiri konja debela. Zahvalo za udeležbo in darilo so dobila društva, priznanje za negovanje slovenskega jezika pa učiteljice DPS Rut Zlobec, Tatjana Bukvič in Milena Spremo. Zahvale so dobili tudi učenci in učitelji OŠ Miroslav Vilhar iz Postojne in Irena Rep, mentorica gledališke predstave *Janko, Metka in Pavliha*. Manifestacijo je podprl Urad Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Pokrajinski sekretariat za izobraževanje, predpise, upravo in nacionalne manjšine - skupnosti.

Marija Lovrić

CANKAR IZ SRBIJE NA VRHNIKI

Ob 100. obletnici odhoda nesmrtnega pisatelja smo na povabilo pevskega zbora Ivana Cankarja z Vrhnike v petek, 11. maja, v knjižnici z odlomki iz Cankarjevih del in lastnimi zapisi nastopali člani Društva Slovencev Ivana Cankarja iz Zaječarja in učenci dop. pouka slovenščine iz DS Emona Ruma.

Ob tej priložnosti smo knjižnici izročili darilo članice DS *Kredarica* iz Novega Sada, dr. Svetlane Momčilović - knjižico, ki je bila natisnjena v Beogradu leta 1908, in v kateri je prevod Cankarjeve črtice V predmestju.

Gospa Svetlana je v posvetilu zapisala:

-To knjigo, ki je preživela stoletje v mojem domu, z veseljem podarjam slovenskemu narodu v slavo njegovega sina, velikega pisatelja Ivana Cankarja.

Na 2. mednarodnem pevskem festivalu Pod jasnim nebom rdeča roža v soboto, 12. maja, so sodelovala društva, ki nosijo ime Ivana Cankarja - iz Slovenije, Srbije, Avstralije ... Predstavniki iz Srbije smo predsednici domačega pevskega zbora in naši dragi gostiteljici ter prijateljici Nadji Malovrh izročili plakat s fotografijami Cankarjevih ulic v Srbiji in Makedoniji, ki so jih prispevali člani DS iz različnih krajev. Cankarjeva ulica je v Beogradu, Novem Sadu, Šidu,

Subotici, Smederevu, Gudurici, Kruševcu in Kragujevcu, v Makedoniji pa v Skopju.

Zahvaljujejo se knjižnici, KD in pevskemu zboru Ivana Cankarja na Vrhniki za čudovita, nepozabna doživetja, gostoljubnost, ogleda ...

Vse prsrčno pozdravljamo s Cankarjevim verzom:

"... le v srcu mojem dan žari, ljubezni jasen dan."

Udeleženci srečanja iz Srbije

VESELJE V TEŽKIH ČASIH

Želim vam opisati življenje moje mame. Rojena je bila v Bojanji vasi v Beli krajini oktobra 1908. leta. Imela je dve sestri, eno starejšo in eno mlajšo. Zgodaj so ostale brez staršev. Mama jim je umrla leta 1918, ko je razsajala španska bolezen, tako so jo imenovali. Oče je umrl v Ameriki, ko je delal v rudniku. Zasulo je njega in še veliko naših ljudi. Tako so tri sestre ostale same. Najstarejša je bila stara 14 let, moja mama je bila stara 10, najmlajša pa 6 let. Dobile so skrbnika, tutorja, da bi skrbel zanje. A on jim je vzel hišo in še delati so morale za njega.

Ko so odrasle, so šle vsaka na svojo stran. Moja starejša teta je odšla v Ameriko, ko je bila stara 18 let. Mama je bila sluškinja pri družini zobozdravnika, tam ji je bilo dobro, saj je imela dovolj hrane. Tam je spoznala mojega očeta, tudi on je delal pri isti družini. Poročila sta se in si naredila majhno hiško, v kateri se jima je rodilo pet otrok.

Med vojno, leta 1944, so okupatorji požgali celo vas. Oče je bil v partizanih, mama je morala šivati. Sama je skrbela za pet otrok. Moj najstarejši brat je umrl med vojno, star je bil 15 let. Jaz sem se rodila po njegovi smrti, ker je mama upala, da bo rodila še enega sina. Namesto sina pa je rodila mene, Cvetko. Celotno življenje moram delati moška in ženska dela.

Do konca vojne je družinica živela v neki zidani ci. Po osvoboditvi nismo imeli kam, rekli so nam, da lahko gremo v Ljubljano, ampak tam nihče ni imel dela. Vsi smo bili zelo izmučeni in prestrašeni od vojne. Širile so se govorice, da se lahko gre v Banat, kjer je kruh tako velik kot kolo voza, da delijo zemljo in da lahko gre, kdor hoče. Iz cele vasi smo šli v Banat.

Zbrali smo se v Metliki. S tovornjaki so nas Američani odpeljali do kraja Kaštel Stari. Tam smo bili tri mesece. Kasneje so nas odpeljali do Ljubljane in od tam z letali do Beograda. Potem smo se z vlakom odpeljali v Banat.

Moja družina je prišla med prvimi. Ker je bilo v Gudurici največ praznih hiš, smo prišli sem 29. novembra 1945. Ob prihodu smo otroci dobili pakete. Ne spomnim se, kaj sem dobila, vem, da je ena deklica dobila lep predpasnik. Moja družina je prinesla s sabo eno skrinjo, v kateri je bilo malo moke in nekaj fižola, tako da smo morali zelo varčevati. V prvem valu je prišlo 14 družin. Kasneje so prišli tudi Makedonci, Dalmatinci, Srbi z juga. Slovencev je bilo največ. Še danes so v Gudurici ulice: Prešernova, Gradnikova, Komandanta Staneta, Župančičeva, Cankarjeva.

V Gudurici smo dobili zemljo in hišo. Ni nam bilo lahko, zelo smo se mučili na banatski zemlji, ampak

lačni pa nismo bili. Moji starši so bili zelo pridni, delali so vse, samo da bi nam bilo lažje. Do četrtega razreda sem hodila v slovensko šolo v Gudurici, potem pa ni bilo več pouka v slovenščini. Leta 2009 pa je prišla iz Slovenije v Gudurico mlada profesorica Barbara Goršič in od takrat se v naši osnovni šoli spet sliši slovenska beseda. Rada prihajam k pouku slovenščine in učence naučim kakšno slovensko pesem.

Rada bi napisala nekaj besed o moji dragi mami. Že 63 let je ni več. Stara sem bila 12 let, ko sem jo izgubila, ampak ostali so lepi spomini na njo, na njeno veselo naravo.

Bila je zelo pridna. V tistih časih smo bili zelo revni, komaj da smo imeli za košček kruha. A ko smo dobili zemljo in jo začeli obdelovati, je bilo vse lažje. Mama je bila šivilja, tako da nam je šivala obleke. Teta iz Amerike nam je pošiljala pakete, v njih so bila tudi oblačila. Mama jih je prepravljala in naredila tako, da smo bili vsi dobro oblečeni. Čeprav je bilo življenje težko, je bila mama vedno vesela. Kamor koli je šla, tam je naredila veselje. Vsi so radi prihajali k nam, ker je mama vse z veseljem sprejela.

Ob večerih so popili kozarček vina in peli naše lepe slovenske pesmi. Spomnim se, ko je prišel iz Slovenije na obisk sosed, ki je bil iz naše vasi. Zapeli so Zabučale gore, En hribček bom kupil in še veliko drugih lepih pesmi, ki se jih še vedno spominjam.

Vsakokrat, ko zapojem mamino pesem, so moje oči polne solz. Moja mama je vedno pela, ko je delala na vrtu ali šivala na šivalnem stroju. Takšna je ostala v mojem spominu. Zato bom tudi sama pela, dokler bom živa.

Cvetka Vučković, DS Kula Vršac

ZGODBA O REZIKI IN VUKI

Zavihtela je motiko preko ramen, vzela cekar in putro z vodo ter obrnivši ključ v vratih, krenila z utrujenim korakom po prašnati stezi. Sonce je žgalo z julijsko vročino in vaška ulica je bila skoraj pusta. Že zdavnaj je s cerkve odzvonilo poldne. V daljavi na drugem razpotju je zaropotala zaprega z belim konjem. Še nekdo od vaščanov je po poti hitel za delom. Mimogrede, pod debelo senco ogromnih cerkvenih lip, je občutila malce olajšanja v telesu, ki je zagnano od štirih zjutraj, nenehno bez odmora. Navaden dan, eden v nizu zadnjih deset let, odkar je hiša opustela pod vojno viхро. Hiša, ki je sijala v napredku, polna pridnih družinskih članov, zaverovanih v delu, od jutra do večera. Edino otrokom je bilo naloženo na prvem mestu učenje. Njena hči, zrasla v visoko lepo dekle in sin. Sin, ki ga je oboževala že po tradiciji koviljske družine, iz katere se je omožila. Mož je bil stber napredka, priden in resen mojster. Vodil je posel s skupino delavcev na terenu, se vračal preutrujen, prepoten v srajci, ki je od silne vlage strohnela na hrbtu, toda iz leta v leto se je vse bolj postavljaj na lastne noge in postajal gospodar. Rad je, utrujen z dela, čim je vstopil v prednje dvorišče polno rož, vzal pipec in obrezoval vrtnice. Vsak praznik, nedeljo in dneve počitka so praznovali spoštuječe, veselo, s prijatelji. Lepa oprava, prijazna družba, polna miza dobrot in polna klet fruškogorskega vina. Hčerka je igrala harmoniko, pelo se je in veselilo življenja. Nato je vojna vso to lepoto pahnila v vrtnice trpljenja in smrti. Vas se je razdelila na zavojevani strani, našo in njihovo. Še včeraj so se družili, skupaj premagovali težave, da bi se sedaj začeli gledati s sumom, izpod čela. Zaradi ljudi, ubeglih v hosto, nasprotujoč novi oblasti, so trpeli drugi nedolžni ljudje, ujeti in mučeni po zaporih, streljani. Občasno so bile racije, vaščane so odpeljali žandarji, najpogosteje na pot brez vrnitve. Spomnila se je, kako je sina, v zadnjem hipu pred racijo, zaprla v kavč in se žandarjem pogumno zlagala, da doma ni nikogar od moških. Vse več črnih rut se je videvalo na ulici. Odpeljan je nekega avgustovskega večera, kot talec, tudi njen tihi, dobri mož. Nazaj se ni več vrnil, grobu mu niso našli nikoli. Otroka sta spomladi odšla, brez slovesa, nekam daleč, v gozd. Od matere sta tajila, da sta šla v partizane maščevat očeta ter razglasila, da sta nekje v Beogradu, da nje ne bi kaznovali. Naslednje leto je padel sin Gavriilo na bosanskem brezpotju, življenje se mu je ugasnilo v sovražnem napadu na vojvodinske partizane, na cesti Zvornik - Tuzla, nikoli se ni izvedelo, kje in s čigavo roko je ubit. Hčerka se je vrnila iz vojne, v hišo žalosti, ona jo je objela, nesreč-

na zaradi prepolovljene družine. Ptica z eno perutjo ne more nikoli več vzleteti visoko. Od tedaj je vse v življenju postalo breme in manjši kamen je valil za sabo večjega.

Korakoma, prevzeta z mislijo o sebi, se je zagledala v mračno senco sedanosti, ki je zastrla ves sijaj preteklih dni in se z nogo spotaknila ob vzboklino na pločniku. Spet jo je izdala ta desna noga, ki jo je, odkar je sod padel nanjo, šepajoč rahlo vlekla pri hoji. Ona in sodar, drobni majhni možak, sta snemala trojko z voza, njemu je popustila moč, slabša ženska roka pa ni imela moči zadržati težkega tristoliterskega sodu. Padel je in od tedaj njena noga ni več ista. K zdravniku so v teh povojnih letih odhajali le oni s partijsko knjižico. Ostali so odhajali samo, če se je šlo za življenje. Vzdihiila je, ne da bi se smilila sami sebi in svojemu grenkemu trpljenju, vse to se je moralo vzdržati. Usoda je popisala stran. Sonce je peklo na zbledelo črno obleko z zavezanim predpasnikom, črne prašne cunje na nogah in črno ruto. Vas je bila polna črnine v teh letih. Samo otroci in mladi so na sebi nosili barve, pa tudi oni nekako otožne, brez veselja. Kupovalo se je na pikice. Na cesti je zastala, se zazrla dol in gor po cesti v vrsto lesenih drogov in hiš, ki so se vrstile za njimi. Popoldnevna tišina in julijska vročina sta pregnali ljudi z ulice v senco. Samo v daljavi je črni kuža vohal po travi ob poti. Šla je naprej po Beli zemlji, saj tod pelje najbližja pot do vinograda v Djevušo. Hodila je, gledavši pred noge, da se ponovno ne spotakne ponovno ob neravni opečni tlakovanec. Nato jo po približno desetih korakih prestreže glas:

-O, Vuka, dober dan, greste v vinograd?

Pred starimi lesenimi vrati ograje manjše belo z rjavim podnožjem opleskane hiše je stala visoka žena v sivi zbledeli obleki s predpasnikom z belkastim vzorcem. Obraz izbrazdan z gubami, porjavel, z vekami zakrite svetlomodne oči so živahno gledale v svet. Ona dviga glavo, zaustavi korak, spusti motiko in cekar ob noge in postane, da si oddahne. Rada je rekla kakšno besedo z znanci, saj se tako vsi oblaki navadnih misli malo razmaknejo in pustijo žarek svetlobe v dušo. Čeprav so ti pogovori obremenjeni z žalostjo, celo jezo, včasih zažari iskrica humora in skromnega veselja.

-Dober dan Rezika, kako ste? Mislila sem priti k vam naročit marelice za marmelado, a so zrele?

Rezika je bila njena sestra po usodi, vdova, mati sina edinca ubitega pri osvoboditvi. Mož ji je bil Švaba, mojster, živeli so ob cesti, v glavni ulici v lepo urejeni hiši, iz katere je po vojni pregnana, da bi v

njo naselili Irižančana, ki si je prisvojil plen z vojnimi zaslugami. V tej hiši pri Rezikini tašči Vilmi, najbolji iriški šiviliji, je dajala šivati obleke svoji hčerki Ružici, učenki Trgovske akademije v Novem Sadu in sebi. To so bile obleke najmodernejšega kroja iz dragih tkanin po nemških žurnalih. Rezikin edinec Tona je bil lep mlad fant, dober in naiven da se obvaruje pred nevarnostjo poziva pod uniformo pred sam konec vojne. Muž Anton je medtem umrl, tudi tašča, a Tonu so nadeli uniformo Gestapa in zadolžili orožje. Nikomur hudega ni storil, nihče se ni pritoževal nad njim, toda bil je v družbi zlobnih ljudi okrvavljenih rok in nosil gestapovsko uniformo. Pri osvoboditvi Rume je ujet, saj si ni mogel predstavljati, da se v vojni v par dneh ob spremembi oblasti človeška vest zmrača, zavre kri in hrepeni samo po maščevanju zase in svojih. Brez sodbe in brez milosti, oko za oko, zob za zob! Oni partizan, ki ga je ustrelil, je govoril, kako žal mu je bilo mladega golobradega iriškega fanta, nežnega kot dekle, toda ukaz komandanta se mora brez ugovora izpolniti. Ta človek je kasneje dobil napade božjasti od mučnih spominov na streljanja.

Rezika je pregnana v hišo, pred katero sta se tega poletnega dneva mučenki srečali, v hišo svoje matere Madžarke. Dve ženi, dve materi, dve trpinka na ugašenih ognjiščih, ki sta jih uspeli razvneti komaj do tlenja, vendar nikoli več do tistega toplega, močnega plamena. Pogovarjali sta se kot sestre o navadnih rečeh, gledale ena drugi v oči bez slednjih misli, se hudomušno smejali Rezikinemu smešnemu pripetljaju.

– Veste Vuka, najela sem onega dedca Lakana, Bosanca, da mi nakala drva za zimo, on gad pa se ponuja, saj veste kako!?

Jaz pa mu pravim:

– Ej, Lakan, prej bi jo strgala in ob marelico obesila, kot da tebi dam!

Smejeta se Rezika in Vuka, drgneta ogrobela zapestja porjavelih rok ob predpasnik. Sonce ju odzgoraj gleda, listje na vejah marelice, ki se je nagnila čez platno ob vratih ograje veselo zašeleti, kot da razume, kaj govorita nesrečnici. Življenje, ta močna reka, brez vrnitve, vali žalost in veselje, rojstvo in smrt, brez milosti deroč spokojne obale in ruši sanje, teče naprej. Tako je vedno bilo in bo, dokler je človeškega rodu.

Svetlana Momčilović

RAJHENBURG 26. 06. 2018

U okviru projekta "MOJA DOMOVINA", ob koncu junija, zbor, recitatorji in drugi člani DS, Kredarica smo obiskali primorsko regijo; Izolo, Piran, Korte, Leskovec pri Krškem in Trst (Italija). Zadnji dan v našem programu je zapisan turistični ogled gradu Rajhenburgu.

26.06.2018. po zajtrku iz hostela Kozmus, slovenskega domačina, olimpijskega prvaka Primoža Kozmusa (o katerem bom kasneje pisala) usmerili smo se proti gradu Rajhenburgu. Nad izlivom potoka Brestanica v reko Savo okoliški prostor že stoletja nadzoruje grad Rajhenburg, eden od najpomembnejših grajenih spomenikov srednjeveške kulture na Slovenskem. Skrbno je urejeno predgradje z obnovljenim mostovžem in zeliščnim vrtom. V letih od 1131 do 1147 ga je pozidal salzburški nadškof Konard I. S stavbo in pripadajočim posestvom so upravljali ministeriali, ki so dobili ime po gradu - Rajhenburški. Po izumrtju rodbine, ki je skozi stoletja prerasla v vplivno družino z viteškim nazivom, so številni lastniki stavbi dodajali nove elemente in ji postopoma dali podobo, kakršno občudujemo danes. Leta 1881 so Rajhenburg kupili menihi trapisti in ga preuredili v samostan, ki je deloval do aprila 1941, ko je nemška okupacijska oblast v gradu in pripadajočih gospodarskih poslopih vzpostavila taborišče za izgon Slovencev. Leta 1947 je

bil grad nacionaliziran, v njem je do leta 1966 delovalo več kazenskih ustanov, z ureditvijo prve razstave o izgnancih leta 1968 pa je bil namenjen predvsem muzejski in prireditveni dejavnosti. Ob sprehodu skozi grajsko stavbo smo si ogledali stalne razstave: Stavbni razvoj in prenova gradu Rajhenburg; Slovenski izgnanci 1941-1945; Trapisti v Rajhenburgu; Žlahtna odličja z olimpijskih iger in svetovnih prvenstev najbolj znanega brestaniškega športnika Primoža Kozmusa; Brestaniške miniature; Grajsko pohištvo 18. In 19. stoletja iz zbirke narodnega muzeja Slovenije, Kazenske ustanove na gradu Rajhenburg 1948-1966.

Grad ima ohranjeni dve kapeli: romansko iz 12. in gotško iz 16. stoletja, kar je velika posebnost v celotnem srednjeevropskem prostoru. Renesančni bivalni del z raskošno dvorano zaključuje bogato poslikana soba s freskami.

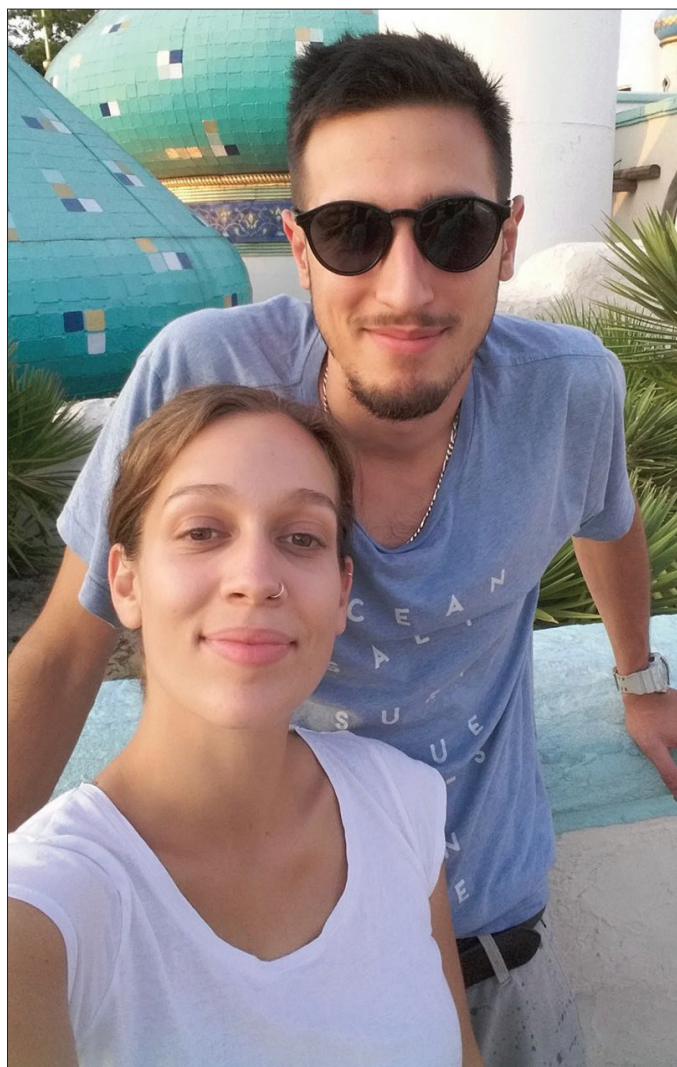
Po koncu sprehoda in razgleda, smo obiskali muzejsko trgovino, ki ponuja številne lokalne proizvode in brestaniško čokolado. Esence čokolade pa prežemajo grajsko stavbo na vsakoletnem Rajhenburškem dnevu čokolade in likerjev. V kavarni in slaščičarni smo poskusili izvrstna vina z okusoma bele in črne čokolade. Nekatere izdelke smo odnesli domom za spomin na tako lep dan.

Milica Cvejić

SLOVENEK IZ SRBIJE NA KITAJSKEM PREDSTAVLJA LJUBLJANSKO FAKULTETO

Član Društva Slovencev Kredarica iz Novega Sada Milan Ajduković študira likovno pedagogiko na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Ta je v mesecu maju pripravila predstavitev razstavo na Univerzi v Nantongu na Kitajskem, s katero zadnji dve leti tesno sodeluje. Za predstavitev je med drugimi izbrala tudi sliko Milana Ajdukovića, študenta tretjega letnika.

Za predstavitev je zapisal nekaj več o sebi: "Prihajam iz Društva Slovencev Kredarica iz Novega Sada iz Srbije, kjer je moja družina že od nekdaj zelo aktivna. Oba s sestro Vladimiro sva v okviru društva obiskovala dopolnilni pouk slovenskega jezika, ki ga podpira Ministrstvo za izobraževanje in Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Sestra dokončuje podiplomski študij na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. V Sloveniji prejemam štipendijo štipendijskega sklada za Slovence v zamejstvu in po svetu. Po materi sem Slovenec in imam dedka in tete ter sestrične in bratrance v Prekmurju. Kot študent, ki prihajam iz slovenske skupnosti iz Srbije, sem si izbral študij v Sloveniji, ker sem od rojstva navezan na Slovenijo in sem si želel poglobiti znanje slovenskega jezika in utrditi svoje korenine. Za študij likovne pedagogike sem se odločil, ker od zgodnjega otroštva rad ustvarjam. Zelo sem motiviran, saj je študij zelo zanimiv in kreativen. Profesorji so odlični in nas učijo raznih tehnik likovne umetnosti in način, kako vse to posredovati učencem. Poleg tega nas vzpodbujajo k iskanju lastnega umetniškega izraza. Na fakulteti sem spoznal punco, Moniko Pešić Jevnikar iz Šenčurja, s katero si medsebojno pomagava pri študiju. Najini slike potujeta na likovno razstavo na Kitajsko skupaj z ostalimi slikami študentov

likovne pedagogike Pedagoške fakultete v Ljubljani. Zahvaljujem se mentorjem za zaupanje, sošolkam in sošolcem čestitam za uspeh in jim želim veliko sre-

če in zadovoljstva pri ustvarjanju in izražanju. Zahvaljujem se tudi slovenskim institucijam, ki vzpodbujajo nadaljevanje šolanja slovenskih potomcev v Sloveniji in priporočam vsem mladim iz Srbije, ki si želijo poglobiti svoje vezi z domovino svojih staršev, da me sledijo. V prihodnosti si s punco želiva odpotovati k Slovincem po svetu, še najbolj pa naju mika odhod k Slovincem v Argentino in tam posredovati svoje znanje slovenskim izseljencem in njihovim potomcem.«

Besedilo in foto: Monika Pešić in Milan Ajduković

Monika Pešić - 切斷木 (下) - 丙烯 - 42 x 30 cm
Monika Pešić, *Labanomy II*, acrylic, 42 x 30 cm

Milan Ajduković - 无題 - 2018年 - 墨汁 - 65 x 33 cm
Milan Ajduković, *Untitled*, 2018, ink, 65 x 33 cm

Društvo se za vsestransko podporo zahvaljuje predsedniku društva Ivanu Zavrtaniku z družino, družini Kekić, Veselinov, Veriš, Maletin, Ajduković, Juršić-Huzjan, Mariji Lovrić in vsem drugim članom društva, učencem dopolnilnega pouka, pevcem obeh pevskih skupin in članom ansambla, učiteljici Rut Zlobec, Draganu Domazetovu, še posebej pa družinam Jovanović, Jojkić-Polovina, Kosanović, Dimitrijević, Hribljan, Vehovec, Pejковиć, Milanović, Brkić, Polanec, Šumaruna, Fabijan, Lukić, Gantar, Golubović, Ivošev, ki so bili prijazni gostitelji učencem DPS iz BIH ter organizacijam v Sloveniji, Uradu Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Združenju slovenska izseljenska matica v Sloveniji, Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport ter Zavodu za šolstvo Republike Slovenije, in v Srbiji, Velesposlaništvu Republike Slovenije v Beogradu in veleposlaniku Vladimirju Gaspariču in njegovi soprogi Majdi Zorko Gasparič, častnemu konzulu Republike Slovenije v Vojvodini Rajku Mariću, metropolitu msgr. Stanislavu Hočevarju, Nacionalnemu svetu slovenske nacionalne manjšine v Srbiji, Kulturnemu centru Novi Sad in direktorju s sodelavci, Mestni upravi Novi Sad in županu s sodelavci, Pokrajinski Vladi in Pokrajinskemu in mestnemu sekretariatu za kulturo in obveščanje, Židovski občini, Baletni šoli in Glasbeni mladini, Srbskemu narodnemu gledališču, Mestni knjižnici Novi Sad in drugim.

Bilten "Kredarica". Izhaja tromesečno. Uredniški odbor: Marija Lovrić - urednica, člani Elza Ajduković, Nevena Belić, Jasmina Veselinov, Nina Stanimirov-Veriš in Đorđe Veselinov. Aleksandar Jovanović - tehnični urednik in priprava za tisk. Tisk: Simbol - Petrovaradin. Naklada: 300 izvodov. Izvod brezplačen. Naslov uredništva: Društvo Slovencev "Kredarica", 21000 Novi Sad, Trg slobode 3. Telefon 021/427-106. E-mail: pisarna@kredarica.org. Rešenjem Sekretariata za informiranje štev.:105/651-00104/2002-01 od 19. novembra 2002. Bilten "Kredarica" vpisan v Register sredstev informiranja. Izhajanje te številke je omogočil Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu in Pokrajinski sekretariat za izobraževanje, predpise, upravo in nacionalne manjšine - nacionalne skupnosti.

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

061.237 (497.113 Novi Sad)

KREDARICA: bilten Društva Slovencev v Novem Sadu / urednica Marija Lovrić. - Let.1, št.1(marec 2001)-Novi Sad : Društvo Slovencev "Kredarica", 2001 - Ilustr. ; 30 cm - 2001 - Ilustr.; 30cm

Tromesečno
COBISS.SR-ID 223277807

ISSN1821-1070

V TEJ HIŠI JE ŽIVEL
IN USTVARJAL
V LETIH 1910-1917
IVAN CANKAR

